

INTOHIMONA KIRJAT BÖCKER SOM PASSION

Kirjojen kerääjiä 1600-luvulta nykypäivään.
Bokssamlare från 1600-talet till vår tid.

Mistä kirjojen keräily ja bibliofilia on saanut alkunsa? Millaisiin kansallisiin kulttuuritekoihin kirjojen keräily on saattanut johtaa? Miten keskeisessä asemassa keräilijät ovat olleet Kansalliskirjaston kokoelmien kartuttamisessa? – Entä mitkä aihepiirit kiinnostavat nykykeräilijöitä? Muun muassa näihin kysymyksiin vastaa 2-kielinen (suomi-ruotsi) uutuuksikirja Inthimona kirjat. Runsaasti kuvitettu upea kirja sisältää seitsemän mielenkiintoista artikkelia sekä näyttelytalon Kansalliskirjaston Kupolisalissa ja Galleriassa 15.11. saakka esillä olevasta laajasta näyttelystä Inthimona Kirjat.

Kansalliskirjaston Gallerian julkaisuja nro 11.
Nationalbibliotekets Galleri, publication nr 11.
Toimittaja / Redaktör: Inkeri Pitkäranta.
Graafinen suunnittelu / Grafisk design:
Marjaana Kinnemä. 208 s.
Helsinki 2008. ISBN 978-952-10-4766-4,
ISSN 1459-0735.

Internet osoitteita

Kansalliskirjaston kotisivu
<http://www.kansalliskirjasto.fi>

Kulttuuriperintörahasto
<http://www.rahasto.kansalliskirjasto.fi>

Pelasta kirja -kampanja
<http://www.pelastakirja.kansalliskirjasto.fi>

Tietolinja – Kansalliskirjaston elektroninen tiedotuslehti
<http://www.kansalliskirjasto.fi/tietolinja/>

<http://www.nelliportaali.fi>

<http://digi.kansalliskirjasto.fi>

ISSN 1459-3467

KANSALLIS- KIRJASTO

Paikkalippu tulevaisuuteen?
Asiakaspalvelu 2.0
Tiukka ote uudistuksiin!
Kuuluisien miesten kuvia

1640

KANSALLIS- KIRJASTO

PL 15 (Unioninkatu 36)
00014 Helsingin yliopisto
Sähköposti: kk-tiedotus@helsinki.fi
Telefax 191 22581
50. vuosikerta

Toimitus:
Päätoimittaja
Esko Rahikainen
(09) 191 22722
esko.rahikainen@helsinki.fi

Toimituskunta:
Dorrit Gustafsson, pj.
Harri Ahonen
Aki Kangas
Laura Kärrkäinen
Anne Nikula
Sirinmarja Ojone
Esko Rahikainen

Taitto:
Pentti Järvinen

Skannaus ja kuvankäsittely:
Kari Timonen

Osoitteenmuutokset:
Kristiina.a.nieminen@helsinki.fi
(09) 191 22720

Kansalliskirjasto-lehti verkossa:
www.kansalliskirjasto.fi/yleistietoj/kkehti/html

Artikkelit luettavissa myös
ELEKTRA-tietokannassa
www.kansalliskirjasto.fi/elektro

Erikospaino Oy
Helsinki 2008

Sisällys 3/2008

- 1 Paikallisuus tulevaisuuteen?
En platsbiljett till framtiden?
Kai Ekholm
- 3 Ajankohtaista
- 4 Asiakaspalvelu 2.0
Tiina Lehmikoski-Pessa
- 10 "Kirjasto on jopa elämänkumppania tärkeämpi"
Kirjastopalvelujen vaikutusten arviointi
Aki Kangas ja Maria Nummela
- 14 Tutkijaystävällisessä tunnelmassa
Kansalliskirjaston vahvuuksia ja kehittämistarpeita
Mirja Österberg
- 20 "Tuuksaa otetta uudistusten läpiviemiseksi!"
Asiakaskirjastojemme toiveita asiakaskyselyssä
Aki Kangas
- 24 Kulttuurisampo – Suomalainen kulttuuri semanttisessa webissä
Esko Rahikainen
- 27 Nelli-wiki viestintäkanavana
- 28 Digitaalinen kirjasto – kansalliskirjastoisten ääni blogosfääriä
Jyrki Ilva
- 30 Henrik Grönroosin arkisto
Seppo Kujanpää
- 32 Kuuluisien miesten kuvia
Eeva Maija Viljo
- 38 Suomea rajan takana 1918–1944
Suomenkielisen neuvostokirjallisuuden historia ja bibliografia
- 40 Monrepos-lahjoitus Ranskalille
- 41 Kulttuurivierailu Somerniemelle
- 42 Nordenskiöld Grönlannissa. Suomen ja Grönlannin postien yhteisjulkaisu.
- 46 Tiina n triviat
- 48 Näyttelyjä ja tapahtumia

Kansi: 2000-luvun Kansalliskirjaston oivautuu yhä useammin hiirtä klikkaamalla. Yhä keveämpiä sähkökirjoja esiteltiin Frankfurtin kirjamesseilla. Kuva kirjastossa vierailleen Korean Education & Research Information Service (KERIS) esitteestä. Julkaistu Korean Tasavaltan Suurlähetystön luvalta.

Ylikirjastonhoitaja Ekholm kävi Amsterdamin uudessa kaupunginkirjastossa, inastui näkemänsä kuten pääkirjastuksesta käy ilmi ja otti lukuisia kuvia. Nuotikka esi on Kansalliskirjaston kokoelmasta ja esillä kirjaston kahvilaan "Aavan meren tuolla puolen. Toivealutuja ja levytähitä"-näyttelystä.

Yhdysvaltain uusi Suomen suurlähettiläs Barbara Barrett tuustui kirjastoon ylikirjastonhoitaja Kai Ekholmin opastuksella.

James Madison Council ryhmäkuvaassa Kansalliskirjaston lukusalin portaikossa. Kellon yläpuolella Marjorie Billington, Kansalliskirjaston johtaja Kai Ekholm ja Kongressin kirjaston johtaja James Billington.

KAI EKHOLM

Paikkalippu tulevaisuuteen?

Jos päätettäisiin säilöä kirjasto tulevaisuutta varten ja lähettää yksi kappale avaruuteen kuvaamaan toimivaa nykykirjastoa, ehdottaisin Amsterdamin uutta kaupunginkirjastoa.

Se sijaitsee kävelymatkan päässä rautatieasemalta Nemo-keskuksen suuntaan ja on kaupungin suosituimpia kohteita. Kirjastokortti maksaa, samoin AV-aineistot, mutta sen vastineeksi saa massoittain uusia lehtiä, kirjoja, äänitteitä, videoita, 600 maccia ja 1300 lukupaikkaa ja huippuviihtyisät ja henkilökohtaiselta tuntuvat tilat.

En kirjoita nyt tästä kirjastosta sinänsä, vaan siellä kokemastani konferenssista *Dog or dodo?* Tällä sanaleikillä viitataan akateemiseen kirjaan ja sen tulevaisuuteen. Onko se kuollut kuin dodo vai uskollinen kesy palvelija? Paikalla oli Euroopan huippuasiantuntijoita palkituista keskiajan tutkijoista kirjan tulevaisuuden tuntijoihin. Hyvät uutiset alkuun: mikään ei ole kuollut, ei edes henkilöissään tai kipeä.

Vallankumous on toteutunut usein prosesseissa, ei lopputuotteissa tai edes käyttötavoissa. Kirja tuotetaan sähköisesti, mutta kukaan ei näytä haluavan lukea sitä ruudulta. Jos olette lukeneet 500 sivua ruudulta samaa kirjaa, täällä olisi kahvipaketti palkintona.

Olemme siirtymässä kirjan maailmasta ruutujen maailmaan (haluan että maailma on visuaalisesti läsnä). Se ei merkitse kirjan häviämistä, ei edes kamppailua. Kirjaan liittyy laadun sertifiikaatti, sillä on pitkä sosiaalinen elämä. Siksi tuntemamme (hyvät) kirjat elävät vuosisatoja. *Raamattu, Pääoma, Lajien synty, Koraani ...*

Olemme siirtyneet aikaan, jossa olennaisinta on julkaista, ei ajatuksia, vaan egoa. Sitä voisi kutsua termeillä *ego publishing* tai *ego management*. Siihen sopivat parhaiten YouTube, tabloidlehdet, televisio, blogit. Voi myös ajatella, että verkkosivut, blogit ja muut ovat kirjan itiöitä ja etäispesäkkeitä, joka elävät hetken ja antavat tilaa paremmin ajatelluille ja muotoilluille ajatuksille.

Suomessakin on käynnistynyt *Kirja 2020* -hanke. Siinä pohditaan kustantamisen ja lukemisen tilaa verkkoajana. Murrosaikana hämmennystä riittää, mutta lähihistoria osoittaa, että kaiken loiskiehunnan jälkeen palataan taas perusasioihin. Aapinen reppuun ja menoksi. Palaamme aiheeseen seuraavassa numerossa. □

KAI EKHOLM

En platsbiljett till framtiden?

Om man beslutade att konservera ett bibliotek för framtiden och sända ett exemplar ut i rymden för att beskriva ett välfungerande nutida bibliotek, skulle jag föreslå det nya stadsbiblioteket i Amsterdam.

Det ligger på promenadavstånd från järnvägsstationen i riktning mot Nemo-centret och är ett av stadens mest populära mål. Bibliotekskortet kostar, likaså AV-material, men i gengäld får man massvis med nya tidningar, böcker, ljudband, videor, 600 macar och 1300 läsplatser samt mycket trivsamma lokaler som känns personliga.

Jag skriver i sig inte om det här biblioteket, utan om konferensen *Dog or dodo?* som jag upplevde där. Med denna ordlek refererar man till den akademiska boken och dess framtid. Är den död som dodo eller en trogen foglig tjänare? På plats fanns de främsta sakkunniga från Europa, från prisbelönta medeltidsforskare till kännare av bokens framtid. De goda nyheterna till att börja med: inget är dött, inte ens i livshotande tillstånd eller är sjukt.

En revolution har ofta ägt rum i processer, inget befinner sig som slutprodukter eller ens i användningsätten. Boken produceras elektroniskt men ingen tycks vilja läsa den på skärmen. Om ni har läst 500 sidor av samma bok på skärmen finns här ett kaffepaket som belöning.

Vi håller på att förflytta oss från bokens värld till skärmarnas värld (jag vill att världen är visuellt närvarande). Det betyder inte att boken försvinner, inte ens att det blir en kamp. Boken har kvalitetscertifikat, den har ett långt socialt liv. Därför lever de (bra) böcker som vi känner till i århundraden. *Bibeln, Kapitalet, Om arternas uppkomst, Koranen...*

Vi har förflyttat oss till en tid där det mest väsentliga är att publicera, inte tankar, utan egot. Man kunde kalla detta för *ego publishing* eller *ego management*. Till det lämpar sig bäst YouTube, tabloidtidningar, television, bloggar. Man kan även tänka sig att webbsidor, bloggar och dylika utgör bokens sporer och metastaser på distans som lever en stund och sedan lämnar plats för bättre genomtänkta och formulerade tankar.

I Finland har man inlett projektet *Boken 2020*. I projektet funderar man över förläggarverksamhetens och läsandets tillstånd i dessa webbtider. Under brytningstiden råder stor förvirring men närhistorien visar att efter en tid av turbulens återgår man till grundläggande saker. Stoppa ned Abc-boken i ryggsäcken och bege dig iväg! Vi återkommer till ämnet i nästa nummer. □

Svensk översättning: Kristian Forsman

Italian presidentti Giorgio Napolitano seurueineen vieraili kansalliskirjastossa. Sirkka Havu esittelee vanhoja arvokirjoja.

180 000 euroa pergamenttien pelastamiseen

Helsingin Sanomain Säätiö on myöntänyt 180 000 euroa Kansalliskirjaston keskiaikaisen pergamenttifragmenttien konservointiin ja digitoimiseen, jolloin ne saadaan entistä helpommin koti- ja ulkomaisen tutkijoiden käyttöön. Projektia johtaa professori *Tuomas Heikkilä*. Aiheesta lähemmin sivulla 23. □

Kulttuurisampo

Kulttuurisampo eli suomalainen kulttuuri semanttisessa webissä julkistettiin Kansallismuseon auditoriossa Kullerovon päivänä 25.9. Paikalla oli edustava joukko museo- kirjasto- ja arkistotalan ihmisiä

kuuntelemissa hankkeen esittelypuheenvuoroja. Aiheesta enemmän sivulla 24. □

Suomenkielisen neuvostokirjallisuuden historia ja bibliografia

Kansalliskirjasto on julkaissut teoksen *Suomea rajan takana. Suomenkielisen neuvostokirjallisuuden historia ja bibliografia 1918-1944*. BTJ Kustannus.

Teoksen ovat toimittaneet *Pauli Kruhse* ja *Antero Uitto*. *Suomea rajan takana* -teos julkistettiin Helsingin kirjamesuilla. Lähemmin sivulla 38. □

Monrepos-lahjoitus Ranskalle

Kansalliskirjasto ja ulkoasiainministeriö ovat lahjoittaneet Ranskan kansalliskirjastolle

200 kappaletta teosta *Monrepos, Une Arcadie des Lumières Saint-Petersbourg – Vyborg – Helsinki*.

Kansalliskirjaston johtaja *Kai Ekholm* luovutti teokset Ranskan kansalliskirjaston pääjohtajalle *Bruno Raïnelle* tiistaina 30.9. Suomen Pariisin suurlähetystössä järjestetyssä tilaisuudessa. □

Vahdinvaihto Viron kansalliskirjastossa

90 toimintavuottaan juhlivan Viron kansalliskirjaston pitkäaikaisen johtajan *Tiiu Valmin* toimikausi on päättynyt. Hänen seuraajansa on *Janne Andresoo*. □

Asiakaspalvelu 2.0.

The image displays two overlapping screenshots of library websites. The top screenshot is from the Tampere University Library (Tampereen yliopisto) website, featuring a 'KIRJASTO' header and a 'Kysy kirjastonhoitajalta' (Ask the librarian) section. This section includes a form for sending questions via email or postal mail, with fields for name, address, and phone number. Below the form, there is a list of frequently asked questions (FAQ) regarding service hours, response times, and contact information.

The bottom screenshot is from the Seinäjoki City Library (Seinäjoen kaupunginkirjasto) website. It features a 'Kysy kirjastonhoitajalta -etätietopalvelu' (Ask the librarian -remote service) section. This section provides information about the library's services, including a list of services, a contact form, and a list of frequently asked questions. The website also includes a navigation menu with options like 'Suomi', 'Svenska', and 'Englisch', and a search bar.

Asiakas 1.o.

*Kysy oikeaa asiaa,
oikeilla termeillä,
oikeaan aikaan ja
oikealta luukulta.*

Hyvän asiakassuhteen lähtökohtana on oppiva asiakas. Hän tuntee asiakkuuden peruslähtökohdat eli kirjaston aukioloajat, puhelinpalvelun numerot, päivystysajat sekä tavat, joilla ottaa yhteyttä. Parasta palvelua pystytään siis tarjoamaan asiakkaalle, joka osaa kysyä oikeaa asiaa, oikeilla termeillä, oikeaan aikaan ja oikealta luukulta.

Onneksi luukkuja on saatu myös verkkosivuille niin, että asiakkaiden ei ole enää pakko asioida oikeilla luukuilla. Lisäksi verkkoasiointi on yleistynyt siinä määrin, ettei verkosta löytyviä palveluja enää mielletä ”varsinaisten” palvelujen lisävaihtoehtoiksi. Asiakkaan lähtökohtana on useimmiten se, että kaikki julkiset palvelut löytyvät verkosta¹. Hyvänä esimerkkinä ovat pankkien verkkopalvelut, jotka otettiin käyttöön lisäoptiona varsinaisten palvelujen rinnalle. Nyt pankkien asiakassalit ovat pienentyneet samalla kun verkkopalvelut ovat laajentuneet ja esimerkiksi hinnoittelulla ohjataan asiakkaita verkkoon. Asioidessaan verkossa asiakas päättää mitä palveluja, koska, miten ja millä hinnalla hän haluaa hankkia. Asiakkaan itsemääräämisoikeus ja vaikutusvalta palvelujen suhteen on kasvanut huomattavasti.

Tavallaan jo sähköpostin käyttöönotto on ollut asiakasnäkökulmasta katsoen huomattava askel, koska se mahdollistaa suoran henkilö-

kohtaisen yhteydenoton mille tahansa organisaation tasolle. Yksi oikeaan osoitteeseen lähetetty sähköposti saattaa johtaa isoon muutokseen.

Verkko on lisännyt asioinnin joustavuutta asiakkaan näkökulmasta. Palvelun tarjoajan näkökulmasta uudet toimintatavat ovat lisänneet painetta siihen suuntaan, että asiakaspalvelun varmuutta halutaan nostaa. Kun samaa asiaa koskevat tiedustelut ja viestit kulkevat eri reittejä pitkin, vaarana on, että kaikki eivät saakaan samaa palvelua: toisille vastataan heti ja laajasti ja toisen tavan valinneet saavat odottaa niukkaa vastaustaan kohtuuttoman kauan. Jotta palvelu olisi aina yhtä laadukasta, pitäisi palvelun perustua yhteisille laatuksille.

*Hyvä palvelu on joustavaa,
laadukasta, nopeaa ja luotettavaa.*

Asiakas 2.o.

*Mennään sinne minne
asiakkaatkin menevät.*

2.0.-ajattelu on kasvattanut asiakkaan toivetta siitä, että hän pystyy määrittelemään itse, mitä palveluja haluaa, millä tavalla ja mihin aikaan. Sähköpostin tapaan toimivien sovellusten rinnalle on kirjastoissa kehitetty suosittuja on-line-palveluja, esimerkiksi ”Kysy Kirjastonhoitajalta”. Kynnys palvelun käyttämiseen on tehty mahdollisimman matalaksi, eikä asiakkaalla tarvitse olla etukäteistietoja siitä, miten ja millaisia kysymyksiä hän voi kysyä. Palvelut toimivat asiakaslähtöisesti.

Muutoinkin verkon uudet sovellukset ovat kasvattaneet odotushorisonttia – jotain positii- vista on tapahtumassa, mutta miten siihen pääs- täisiin mukaan ja miten sitä voitaisiin hyödyn- tää? Lisäksi *Web 2.0.*-sovelluksista on toivottu ratkaisua juuri tämän ajan haasteisiin: Saatai- siinko tällä tavalla lisää asiakkaita? Löytäisivätkö nuoret tällä tavalla kirjaston palvelut? Jos po- tentiaaliset asiakkaat ovat nyt *Irc-galleriassa*², *Facebookissa*³ tai *Second Lifessa*⁴, olisiko mahdollista perustaa sosiaaliseen verkkoyhteisöön tai virtuaali- maailmaan sivukonttori?

Aivan ongelmatonta siirtyminen perinteis- estä asioinnista virtuaaliasiointiin ja sosiaalisten verkostojen varassa toimiviin yhteisöihin ei ole. Jos virtuaalimaailmaan perustetaan toimipiste, niin sekin täytyy suunnitella ja sovittaa juuri tähän ympäristöön. Palvelut pitää suunnitella uu- della tavalla ja toiminta resursoida aivan samaan tapaan kuin ”oikeassa maailmassa”. Täytyy siis rekrytoida osaava henkilökunta, kouluttaa hei- dät tehtäviinsä ja sopia työvuoroista. *Web 2.0.* -teknologiat ovat edullisia ja helppokäyttöisiä, mutta ne vaativat suunnittelua, kokeilemista, opiskelua ja läsnäoloa. Käytössä olevia toimin- tatapoja ei voi siirtää suoraan uusiin ympäris-

töihin, koska toimintalogiikka ja -kulttuuri ovat aivan erilaiset.

Asiakaspalvelun suunnitteluun – ja laajem- massa mielessä verkkopalvelujen suunnitteluun – uudenlainen verkko tuo haastetta. Kiitos mm. tehokkaasti toimivan *Googlen* ja RSS-syöttei- den⁵ tieto pirstaloituu konkreettisesti ja abstr- aktissa mielessä. Tähän asti verkkopalveluja on suunniteltu niin, että niistä muodostuu loogi- nen ja yhtenäinen kokonaisuus, jossa asiakkaan nähdään kulkevan etusivulta eteenpäin sivuston suunnittelijan viitoittamia reittejä pitkin. Nyt käyttäjät hakevat itseään kiinnostavan tiedon, luokittelevat sen itse omilla asiansanoillaan (ta- git⁶) ja jakavat verkkosuosikkinsa sosiaalisten kirjainmerkkien⁷ kautta.

Monet palvelut tarjoavat käyttäjälle mah- dollisuuden rakentaa oma käyttöliittymänsä tai etusivunsa ja kerätä siihen itseä kiinnostavat pal- velut. Tällä tavalla valta tiedon järjestämiseen murtuu ja verkon käyttäjät ottavat yhä enem- män valtaa sen suhteen, mikä on merkityksellis- tä ja mikä ei. Sosiaalisen verkon myötä siitä tu- lee myös jaettavaa todellisuutta.

Verkossa liikkujat käyttävät huomattavaa valtaa esimerkiksi verkkokeskusteluissa. Tuot-

”Olisiko mahdollista käydä hakemassa nuorisoa kirjastopalvelujen pariin esimerkiksi irc-galleriasta?” aprikoi kirjoittaja.

teen tai palvelun etsijä suorittaa usein ennen päätöstään Google-haun, joka johdattaa hänet esimerkiksi *Suomi 24* -sivustolle⁸. Voi sitä palvelun tarjoajaa, joka antaa huonoa palvelua ja jonka asiakas jakaa tämän keskustelusivuston kanssa! Maine, joka tällä tavalla hukataan, on todella hankala saada takaisin.

Asiakas ei enää ole niin valmis pitkälliseen oppimispolkuun saavuttaakseen täysin oppineen asiakkaan tiedot. Helppokäyttöisyys ja vaivattomuus ovat tärkeitä kriteerejä palvelulle.

"Käppänät tulevat taas"⁹

Kerrotaan, että nuoret ovat poistuneet verkkoon. Olisiko mahdollista käydä hakemassa nuorisoa kirjastopalvelujen pariin esimerkiksi *In-gallerias-ta*? Ajatus on kiehtova ja haastava mutta edellyttää vahvaa tilannetajua ja ikäryhmän tuntemusta. Myös oikea viestintätapa ja -tyyli täytyy hallita, jottei saa käppänän leimaa. Hyvä aikomus saattaa kariutua siihen, että viranomaisviestinnässä ja perinteisessä asiakaspalveluviestinnässä hyveinä pidetyt kielelliset ominaisuudet, kuten esimerkiksi neutraalius, puolueettomuus, yleiskielen ja selkokielen käyttäminen sekä tunnepi-toisten ilmaisujen välttäminen, eivät toimikaan. Sosiaalisen median vetovoima ja suosio perustuu itseilmaisuun, persoonallisuuteen ja elämysel-

lisyyteen. Otetaan kantaa, ilmaistaan tunteita ja ihmisten välisiä yhteyksiä eri tavoin.

Organisaation on lähtökohtaisesti vaikea omaksua henkilökohtaista ja persoonallista ääntä, joka koskettaisi ja kiinnostaisi asiakkaita. Kirjaston sijaan esille pitäisikin nostaa kirjastonhoitaja. Eikä yleisesti vaan yksityisesti – *se vaaleatukkainen, 31-vuotias kirjastonhoitaja-Pentti, joka asuu Keravalla, lähellä asemaa.*

Perinteisesti viranomaisviestinnän vahvuuksina on nähty mauttomuus, hajuttomuus ja neutraalisuus. Sosiaalisessa mediassa vahvuuksia ovat värikyvyys, persoonallisuus ja henkilökohtaisuus.

Askel eteenpäin on *Kysy kirjastonhoitajalta* -palvelu, jonka vastaajalta edellytetään jo huomattavasti suurempaa aktiivisuutta ja kykyä vuorovaikutukseen kuin suurelle yleisölle suunnatun tiedotteen kirjoittajalta. Kysyjä ei kuvittele enää asioivansa kirjaston vaan kirjastonhoitajan kanssa, eivätkä käppänän vastaukset olisi uskottavia.

Ulkoistetaan asiakaspalvelu parville

Sosiaalisen median toimintaa on kuvattu toimintaperiaatteeltaan itseohjautuvaksi, kuten esimerkiksi Wikipedian kirjoittaminen. Työtä ei suunnitella välttämättä keskitetysti ja ylhäältäpäin, vaan joukko kirjoittajia muokkaa tekstiä,

kunnes se on valmis. Työtä tehdään vuorovaikutuksessa muiden kanssa, kunnes saavutetaan paras mahdollinen tulos. Hyvästä lopputuloksesta kuuluu ansio ns. parviällylle¹⁰, joka haastaa toiminnallaan asiantuntijoiden asemaa.

Yksinkertaistettuna voitaisiin väittää, että parviälly toimii, kun monta hieman tyhmempää päätä yhteistyöllä päihittää yhden viisaan pään. Sosiaalinen media mahdollistaa resurssien hyödyntämisen tehokkaasti, eikä se kunnioita organisaation rajoja tai hierarkiatasoja. Asiantuntemusta löytyy organisaatioiden sisä- ja ulkopuolelta, eikä merkityksellistä ole toimijan asema organisaatiossa.

Juuri nyt, kun julkishallinnon resurssija karsitaan tuottavuusohjelman nimissä ja säästöjä haetaan joka paikasta, olisi houkuttavaa visioida sosiaalisen median mahdollistamia vaihtoehtoja asiakaspalvelun kannalta. Jos kerran liiketoiminnassa puhutaan vakavasti siitä, miten ulkoistetaan töitä verkkoyhteisöille¹¹, niin voisivatko asiakkaat parvissa tuottaa itse omia palveluitaan?

Tässä ajattelussa kyseenalaistetaan asiantuntijan valta ja merkitys – keskiöön nousevat asiakkaiden parvet. Parvet ovat nopeita ja itseorganisoituvia. Niitä ei voi byrokrattisesti ohjailla, ja asiantuntijuus saa niiden toiminnan kautta

uuden merkityksen. Parvessa korostuu myös yhteisöllisyys: sillä, mitä muut tekevät ja ajattelevat, on merkitystä oman toiminnan kannalta.

Sosiaalinen media mahdollistaisi asiakkaiden asiantuntemuksen hyödyntämisen. Asiantuntijuutta löytyy tiskin kummaltakin puolelta, kunhan se saadaan hyödynnettyä kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla. □

Tiina Lehmikoski-Pessa toimii Kansalliskirjastossa verkkoviestinnän suunnittelijana.

*Puheenvuoro Suomi 24-sivustolla:
kävin tänään ”pyhässä paikassa”*

12.4.2008 klo 15.40

”se on siinä samalla paikalla helsingissä missä on aleksanterin kakkosen patsaskin. sillä oli hiljaista ja hienoa. aivan niin kuin aina aikasemminkin. siellä on kiva kävellä ja katsella ynnä aistia paikan ”pyhää tunnelmaa”. aivan konkreettisesti siellä saa yhteyden myöskin kaikkeen vanhaan ja siitä kertovaa.

ai mikäkö oli paikka? no se oli tietysti suomen kansalliskirjasto. paikka joka henkii viisautta, tiedettä, suvaitsevaisuutta, filosofiaa ja historiaa. minusta sellaiset paikat ovat todella pyhiä.”

1 Toinen puoli asiaa on se, että voidaanko julkisia kansalaispalveluja suunniteltaessa lähteä siitä, että kaikilla kansalaisilla on käytössään tietokone ja verkkoyhteys? Onko palvelujen saatavuus turvattu sillä, että palvelu on verkossa saatavilla?

2 <http://irc-galleria.net/>

3 <http://fi-fi.facebook.com/>

4 <http://secondlife.com/>

5 ”RSS (lyhenne sanoista *Really Simple Syndication*) on joukko verkkotyömuotoja, joita käytetään usein päivittyvän digitaalisen sisällön julkaisemiseen.” (Wikipedia, www.wikipedia.fi)

6 Vapaasti määritelty avainsanat tai tagit (engl. *tags*), auttavat tiedon järjestelmissä ja parantamaan hakukoneiden tehokkuutta, koska sisältö on luokiteltu käyttäen tuttua, saavutettavaa ja jaettavaa sanastoa. (Wikipedia, www.wikipedia.fi)

7 <http://delicious.com/>

8 <http://www.suomiz4.fi/>

9 Turun Sanomien toimittaja Jenni Arbelius kirjoitti kunnallisvaltuustokokouksen vaalityöstä Irc-galleriassa ja Facebookissa ja kertoi jutussaan myös nuorten reaktioista: ”Käppänät tulevat taas” (TS 2.10.2008).

10 ”Tekoälytutkimuksen tärkeä osa-alue. Parviälly tarkoitti alun perin yhteiskuntayhteisöjen joukossa syntyvää kollektiivista käyttäytymistä. Luonnon esimerkkejä parviällyistä järjestelmistä ovat mm. muurahaisyhdyskunnat sekä lintujen, kalojen ja monien nisäkkäiden käyttäytyminen parvissa ja laumoissa. Parviällyn toimintatapoja on ryhdytty soveltamaan myös liike-elämässä” (YSA)

11 ks. Kari A. Hintikka: Web 2.0 - johdatus internetin uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin, http://www.tieke.fi/mp/db/file_library/x/IMG/200815/file/julkaisu_28.pdf

Irkkajien, feisbuukkaajien ja sekondlaiffarien sukupolven edustajat Kansalliskirjaston ovella.

Kansalliskirjasto ja kirjastoverkko toteuttivat yhteisen, kansallisen käyttäjäkyselyn ammattikorkeakoulu-, erikois-, yliopisto- ja yleisten kirjastojen asiakkaille keväällä 2008. Kansalliskirjaston koordinoimalla kyselyllä kerättiin tietoa kirjastopalvelujen käytöstä, asiakastytyväisyydestä sekä kirjastopalvelujen vaikutuksista.

Kyselyt kirjastopalvelujen arvioinnin tukena

Asiakaskyselyt ovat keskeinen tapa hankkia tietoa kirjastopalvelujen asiakaslähtöisen kehittämisen tueksi. Monille kirjastoille kyselyt ovatkin olennainen palvelujen arvioinnin ja kehittämisen väline.

Paitsi paikallisesti, kirjastot ovat toteuttaneet myös yhteisiä kyselyjä asiakkailleen. Esimerkiksi ammattikorkeakoulukirjastot ovat järjestäneet yhteisiä valtakunnallisia kyselyjä jo muutamana vuonna. Kansalliskirjasto on toteuttanut puolestaan kansallisia kyselyjä elektronisten aineistojen käytöstä. Yleiset kirjastot ovat järjestäneet alueellisia kyselyjä ns. kirjastokimppoihin kuuluvien kirjastojen kesken.

Yhteisillä kyselyillä on monia etuja verrattuna siihen, että kukin kirjasto toteuttaisi kyselyt itse. Etuja voi tarkastella sekä kyselyllä kerätyn informaation että kyselyjen organisoinnin näkökulmasta.

Yhteiset kyselyt ovat ensinnäkin kiinnostavia niillä kerättyjen tietosisältöjen kannalta. Kirjastojen yhteisillä kyselyillä voidaan parhaimmillaan kerätä tietoa moniin tarkoituksiin, kuten paikallisten ja kansallisten kirjastopalvelujen kehittämisen tueksi. Yhteiset kyselyt tarjoavat myös mahdollisuuden vertailla kyselyyn

osallistuneiden kirjastojen vastauksia ja palveluisa onnistumista.

Järkevä työnjako kyselyjen organisoinnissa

Kyselyjen organisoinnin kannalta yhteinen suunnittelu ja toteutus säästävät usein resursseja. Jokaisen ei tarvitse toteuttaa kyselyprosessia kokonaan itse, vaan tietyt vaiheet voidaan hoitaa keskitetysti yhdellä kertaa.

Esimerkiksi lomakekyselyn tekninen toteutus ja yhteenvedojen tekeminen voidaan hoitaa keskitetysti tai ulkoistaa. Asiakkaille suunnattua tiedotusta voidaan tukea esimerkiksi yhteisillä esitteillä ja tiedotteilla.

Kyselyprosessissa on toki tehtäviä, jotka kuuluvat selkeästi jokaiselle kyselyyn osallistuvalla kirjastolle. Tällaisia tehtäviä ovat kyselystä tiedottaminen kirjastojen asiakkaille, vastausten tulkinta sekä paikallisten toimenpiteiden suunnittelu.

Nyt toteutetun kansallisen kyselyn ajatuksena oli tiivistää yhteistyötä kyselyjen toteuttamisessa. Kullekin neljälle kirjastosektorille, eli ammattikorkeakoulu-, erikois-, yliopisto- ja yleisille kirjastoille laadittiin oma kyselylomake. Lomakkeen kysymykset olivat osin kaikille sektoreille samoja.

Kukin kyselyyn osallistunut ammatti-
korkeakoulu-, erikois-, ja yliopistokirjasto sai
valmiin raportin oman kirjastonsa tuloksista.
Yleisten kirjastojen osalta saatiin valmiit ra-
portit maakuntatasolla. Lisäksi kyselyssä mu-
kana olleilla kirjastoilla on mahdollisuus tehdä
lisää analyyseja tiedonkeruu- ja
analyysiohjelmistolla.

Kyselyyn osallistuneet kir-
jastot ovat antaneet kansallisesta
käyttäjäkyselystä positiivista pa-
lautetta. Tuloksia on jo hyödyn-
netty muun muassa kirjastojen
tulosneuvotteluissa sekä palve-
luarvioinneissa. Yhteisiä kyselyjä
onkin tarkoitus järjestää jatkossa joka toinen
vuosi, seuraavan kerran keväällä 2010.

Tulokset erityisesti paikallisen kehittämisen tukena

Kysely toteutettiin verkkokyselynä maa-
lis-huhtikuussa 2008. Vastauksia saatiin kaik-
kiaan 21 758 kappaletta, joista ammattikor-
keakoulukirjastoista 11 618, erikoiskirjastois-
ta 1 248, yleisistä kirjastoista 4 822 ja yliopis-
tokirjastoista 4 070.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan kirjasto-
jen aineistoja, tiloja ja laitteita, sekä paikallis-
että verkkopalveluja. Lisäksi kerättiin tietoa
kirjastopalvelujen käyttötottumuksista sekä
näiden vaikutuksista.

Kysymykset oli muotoiltu erityisesti kir-
jastopalvelujen paikallisen kehittämisen tar-
peisiin. Onkin olennaista, että kyselyn tu-
loksia analysoidaan kussakin kyselyyn osal-
listuneessa kirjastossa. Samoin kukin kirjasto
tiedottaa omalta osaltaan kirjastonsa kyselyn
tuloksista ja toimenpiteistä. Kyselyllä kerätyn
aineiston edustavuutta tulee myös arvioida
kunkin kirjaston paikallisesta näkökulmasta.

Kyselyllä kerätty aineisto on luonnolli-

sesti rikas. Pähkinänkuoressa voi todeta, että
kirjastojen asiakkaat ovat kaikkein tyytyväisim-
piä kirjastohenkilöstön antamaan asiakaspalve-
luun sekä ystävällisyyteen. Asiakokonaisuuk-
sia, joihin vastaajat toivovat parannusta, ovat
kirjastojen aukioloajat, painettujen aineistojen
saatavuus ja erityisesti opiskeli-
joiden kurssikirjojen riittävyys.
Myös tiedonhakujärjestelmien
käytettävyys, tiedonhankinnan
ja verkkopalvelujen opastuk-
sen riittävä määrä ja opetuksen
ajoittaminen asiakkaan kannalta
sopivaan ajankohtaan nousivat
kyselyssä esille.

Itse palvelujen kehittämisen lisäksi tarvi-
taan myös palveluista tiedottamista ja markki-
nointia. Eräs keskeinen este kirjastopalvelujen
käytölle on, että palvelutarjontaa ei tunneta.
Erityisesti uusien verkkopalvelujen ja -aineis-
tojen esittelyyn ja opastukseen tulisikin panos-
taa nykyistä enemmän.

Kirjastopalveluilla monipuolisia vaikutuksia

Kirjastopalvelujen vaikuttavuuden arviointi on
kansallisestikin kiinnostava aihe. Vastaajia pyy-
dettiin arvioimaan, millainen vaikutus kirjasto-
palveluilla on tarvittavan tiedon löytymiseen,
opiskelujen tai työtehtävien nopeutumiseen ja
laadun parantumiseen, sekä oman alan seura-
amiseen ja uusien ideoiden syntyymiseen. Lisäksi
yleisten kirjastojen asiakkailta kysyttiin, kuinka
kirjastopalvelut ovat vaikuttaneet lukemis- ja
kulttuuriharrastuksiin, tietoteknisten taitojen
parantumiseen sekä elämänlaatuun.

Vastauksista voi päätellä, että kirjastopal-
veluilla on monipuolisia vaikutuksia niin työ-
hön, opiskeluun kuin vapaa-aikaankin. Kaikilla
kirjastosektoreilla yli 90 % vastaajista koki kir-
jastopalvelujen helpottaneen aineistojen löyty-
mistä joko huomattavasti tai jonkin verran.

**”Aineistojen
esittelyyn ja opas-
tukseen tulisikin
panostaa nykyistä
enemmän.”**

Ammattikorkeakoulu-, erikois-, ja yliopistokirjastojen vastaajista yli 80 % koki kirjastopalvelujen parantaneen opiskelun tai työtehtävien laatua sekä tehostaneen opiskelua tai työskentelyä. Lähes yhtä monen mielestä kirjastopalvelut ovat helpottaneet oman alan seuraamista. Noin 70 % vastaajista tunsikin kirjastopalvelujen edistäneen uusien ideoiden syntymistä.

Yleisillä kirjastoilla on tiedonsaannin tukemisen ohella merkittävä rooli kansalaisten lukemis- ja kulttuuriharrastusten tukemisessa. Kaksi kolmasosa vastaajista totesi kirjaston vaikuttaneen lukemis- ja kulttuuriharrastuksiin huomattavasti. Lähes saman verran vastaajista koki yleisten kirjastojen tarjonnan virikkeittä vapaa-aikaan ja harrastuksiin. Tietoteknisten taitojen kehittymiseen ja sosiaalisten kontaktien lisääntymiseen arvioitiin kirjastoilla olevan vaikutuksia hieman vähemmän.

Kyselyn tulokset tukevat näkemystä kirjastopalveluista elämänlaadun ylläpitäjänä ja parantajana. Tähän kyselyyn vastanneista yleisten kirjastojen asiakkaista yli 80 % koki kirjaston vaikuttavan elämänlaatuun huomattavasti tai jonkin verran. Kuten eräs vastaajista osuvasti totesikin, ei mikään satsaus kirjastopalvelujen kehittämiseen ole liian vähäinen. Kirjasto voi olla jopa elämänkumppania tärkeämpi! □

Aki Kangas, suunnittelija
Kansalliskirjasto, Kirjastoverkkopalvelut
aki.kangas@helsinki.fi
maria.nummela@uta.fi

Lisätietoja kyselystä myös Kansalliskirjaston verkkosivuilla: <http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/koordinointi/kayttajakysely2008.html>

Kirjastopalveluja 2007

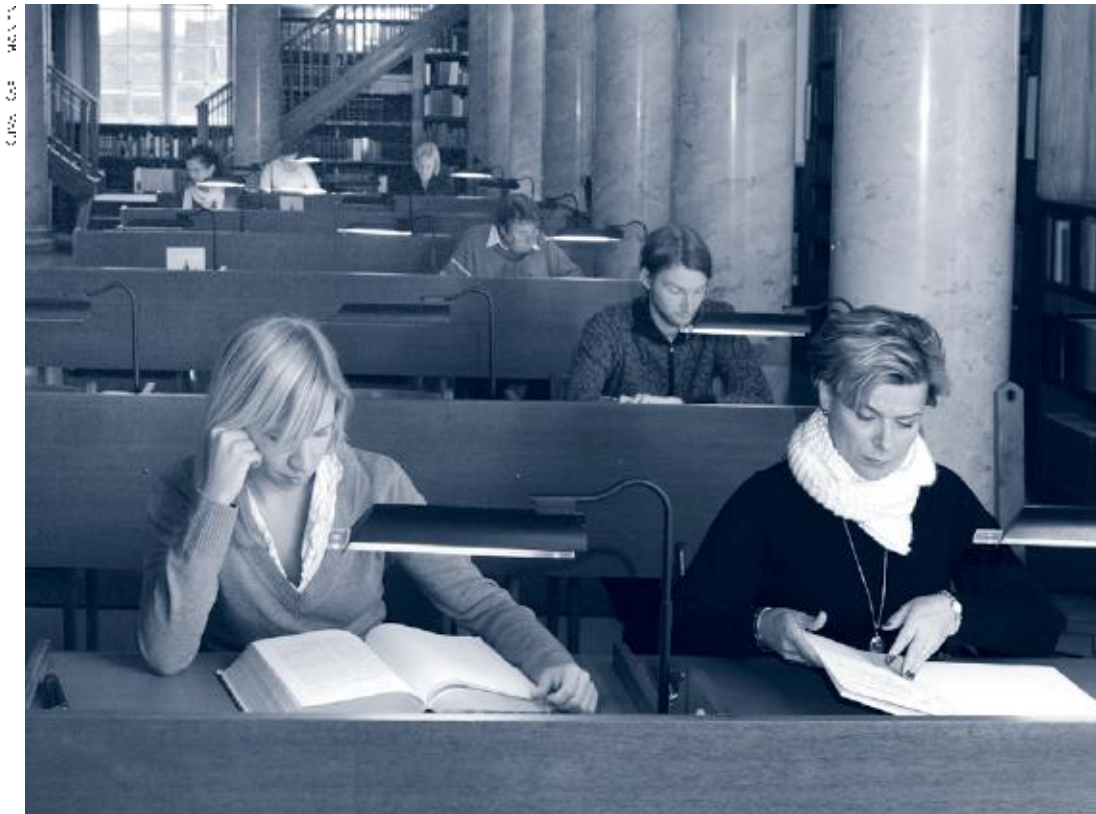
Kansalliskirjastossa 200 000 kävijää, 550 000 lainaa

Yliopistojen Nelli-portaalit	6,1 milj. hakua
Ammattikorkeakoulujen portaalit	2,1 milj. hakua
Yleisten kirjastojen portaalit	0,5 milj. hakua
FinELib-aineistot	53 milj. hakua
8,2 miljoonaa artikkelilatausta	
FinELib-konsortion käytössä	300 hakuteosta, 130 viitetietokantaa, 20 000 e-lehteä ja 300 000 e-kirjaa.
Arto, Fennica, Linda, Manda, Viola -tietokannat	3 milj. hakua

Kansalliskirjaston digitoimat aineistot 200 000 käyttäjää, 3,3 milj. sivulatausta
RAITA-tietokanta 15 000 dokumenttilatausta
Syyskuussa 2008 kävi Kansalliskirjaston verkkosivuilla 37 772 henkilöä.

Tutkijaystävällisessä tunnelmassa

Kansalliskirjaston vahvuuksia ja kehittämistarpeita

Mirja Österberg lukemassa valtiopäiväasiakirjojen jyhkeää nidettä Kansalliskirjaston lukusalissa.

Kirjastojen kuten muidenkin julkisten palvelulaitosten henkilökunta tulee aikaa myöten ”sokeaksi” monille epäkohdille tai turtuu niihin, ja toisaalta ei samasta syystä näe edustamansa laitoksen vahvuuksia. Asiakkaiden ajatukset ovat siksi perin tervetulleita.

1. Millainen mielikuva sinulla on kansalliskirjastosta tieteellisenä kirjastona?

Mielikuvani Kansalliskirjastosta tieteellisenä kirjastona on kirjasto, jonka vahvuus on sen laajat kokoelmat, erityisesti käsikirjoitus- ja erikoiskokoelmat.

2. Onko itse kirjistorakennuksella ja sen arkkitehtuurilla, tunnelmalla sinulle merkitystä?

Kyllä. Kirjaston kaunis arkkitehtuuri, etenkin kupolisalin ja etelä- ja pohjoissalin arkkitehtuuri ja kattomaalaukset vaikuttavat luonnollisesti rauhallisen ja tutkijaystävällisen tunnelman luomiseen. Rakennus ei ole ainoastaan kirjasto vaan samalla myös historiallinen monumentti.

3. Kupolisalissa on uutuuskirjojen hyllykkö. Onko sieltä löytynyt kiinnostavaa lainattavaa?

Hyllyköstä on löytynyt useita kiinnostavia kirjoja. Esillepano ei kuitenkaan ole paras mahdollinen. Joidenkin uusien kirjojen sijoittaminen näytävästi saattaisi herättää enemmän huomiota asiakkaiden kohdalta.

4. Miten arvioisit esillä olevaa käsikirjastoa, miten itse kehittäisit sitä?

Mielestäni käsikirjasto on hyvin järjestetty mikä on tärkeintä.

5. Kirjaston tilojen ja laitteiden toimivuus? Onko apua aina saatavissa?

Kirjaston tilat ovat toimivat ja siistit. Usein henkilökunnalta saa myös apua kun sitä tarvitsee. Sen sijaan kirjasto voisi panostaa enemmän laitteisiin, etenkin pohjoissalin mikrofilmien lukulaitteiden toimivuuteen. Monet niistä ovat usein rikki mikä luonnollisesti hidastaa tutkijoiden tutkimustyötä siinä tapauksessa jos on runsaasti asiakkaita ja vain muutama toimiva laite.

6. Mitä jo digitoituja aineistoja käytät ja mitä aineistoja erityisesti toivoisit digitoitavaksi? Missä määrin ne vastaavat tarpeisiisi, ajantasaisuus?

Kirjaston digitoiduista aineistoista hyvin harvat liittyvät omaan tutkimusaiheeseeni. Esimerkik-

si digitoitua sanomalehdet ajoittuvat tutkimus-
aiheeni aikaisempaan ajanjaksoon. Erityisen
kiinnostavaksi koen kuitenkin historiallisten
merkkihenkilöiden digitoitua aineistot, kuten
Urho Kaleva Kekkonen ja Kalevi Sorsan digi-
toitua aineistot. Esimerkiksi se, että Kekkonen
digitoitua aineisto sisältää myös sanomalehdissä
julkaistuja artikkeleita helpottaa huomattavas-
ti tutkimusaineiston keruuta ja läpikäyntiä. Tä-
mäntyyppisen aineiston etsimiseen menee pal-
jon aikaa. Toivottavaa olisi luonnollisesti oman
tutkimusaiheeni kannalta, että kirjasto myös
digitoitua aineistoa 1900-luvulta. Ongelmana-
han on kuitenkin luonnollisesti tämän ajanjak-
son aineiston runsaus verrattuna esimerkiksi
1800-lukuun.

*7. Miten Kansalliskirjaston asiakaspalvelu on
vaikuttanut työskentelyysi ja tutkimukse-
si edistymiseen? Miten arvioisit Kansalliskirjaston*

*asiakaspalvelun henkilökunnan asiantuntemus-
ta ja palveluaittiutta? Mitä toiveita sinulla on
palvelun suhteen?*

Olen aina saanut Kansalliskirjastossa asiallista,
asiantuntevaa ja ystävällistä palvelua.

*8. Esimerkkejä käyttämistäsi painetuista kirjas-
toluetteloista, bibliografioista? Löydätkö niitä
helposti, onko opasteita riittävästi?*

En käytä tutkimustani varten painettuja kirjas-
toluetteloita tai bibliografioita, mutta mielestä-
ni ne ovat helposti löydettävissä.

*9. Mitä kirjaston tarjoamia luetteloita ja muita
tiedonhakuvälineitä käytät omassa tutkimukses-
sasi, HELKA, LINDA, FENNICA, ARTO, JULKI,
muita? Mitä kautta menet niihin, NELLIN
kautta vai muuta reittiä?*

The screenshot shows the website of the National Library of Finland (Kansalliskirjasto). The main heading is "KANSALLISET MERKKIHENKILÖT". The page is dedicated to "URHO KEKKONEN". It features a search bar on the right, a navigation menu on the left, and a central content area with a photo of Urho Kekkonen. Below the photo, there is a list of links to various archives and bibliographies, and a list of related documents (Ohjeet tietokantahakuihin).

Käytän enimmäkseen Helkaa, Lindaa, Fennicaa ja Artoa. Yleensä menen niihin suoraan kyseisten luetteloiden pääsivuilta.

10. Kansalliskirjaston kokoelmien ja palveluiden vaikuttavuus omaan tutkijantyöhösi?

Kansalliskirjaston kokoelmien aineiston (suljettu varasto, Fennica, erikoiskokoelmat, käsikirjoitukset) helppo ja nopea saatavuus ja palveluiden toimivuus edesauttavat luonnollisesti tutkimustyötä ja ovat mielestäni ne asiat mihin Kansalliskirjaston olisi panostettava. Toivottavaa olisi, että kirjasto panostaisi enemmän runsaiden erikoiskokoelmiensa ja käsikirjoituskokoelmiensa luettelointiin jotta aineistot, joita ei ole lainkaan luetteloitu, olisivat helpommin tutkijoiden käytettävissä. Näin ollen nämä luetteloimattomat aineistot, jotka nyt usein saatavat jäädä tutkijoilta huomioimatta, tulisivat

paremmin tutkijoiden tiedostamiksi ja käytettäviksi mikä edelleen edesauttaisi tieteen kehittymistä. □

Mirja Österberg on historian jatko-opiskelija ja tällä hetkellä tutkijakoulutettavana Pohjoismaiden tutkimuksen keskuksessa (CENS), Renvall instituutissa, Helsingin yliopistossa. Väitöskirjan tutkimusaiheena on "Norden som argument och förebild. K.-A. Fagerholm som socialpolitiker".

Urho Kekkosen ja Kalevi Sorsan arkistot saivat tutkijalta kiitosta.

The screenshot shows a web browser window displaying the National Library of Finland's website. The page title is "Kansalliskirjasto, Nationalbiblioteket, The National Library of Finland". The URL is "http://www.kansalliskirjasto.fi/kokoelmatjapalvelut/merkkihenkilot/sorsa.html". The page content includes a search bar, a navigation menu, and a profile for Kalevi Sorsa. The profile features a photograph of Kalevi Sorsa, a caption, and a short biography. The biography states: "Valtiomies ja humanisti. Tuotettu yhteistyössä Työväen Arkiston ja Työväenliikkeen kirjaston kanssa". There are also sections for "Lisätietoja" (Additional information) and "Linkit" (Links).

Yhdysvaltain Kongressin kirjaston johtaja James H. Billington ja James Madison Councilin edustajat vierailivat Kansalliskirjastossa 28. elokuuta. Kuvassa Billington ja professori Matti Klinge.

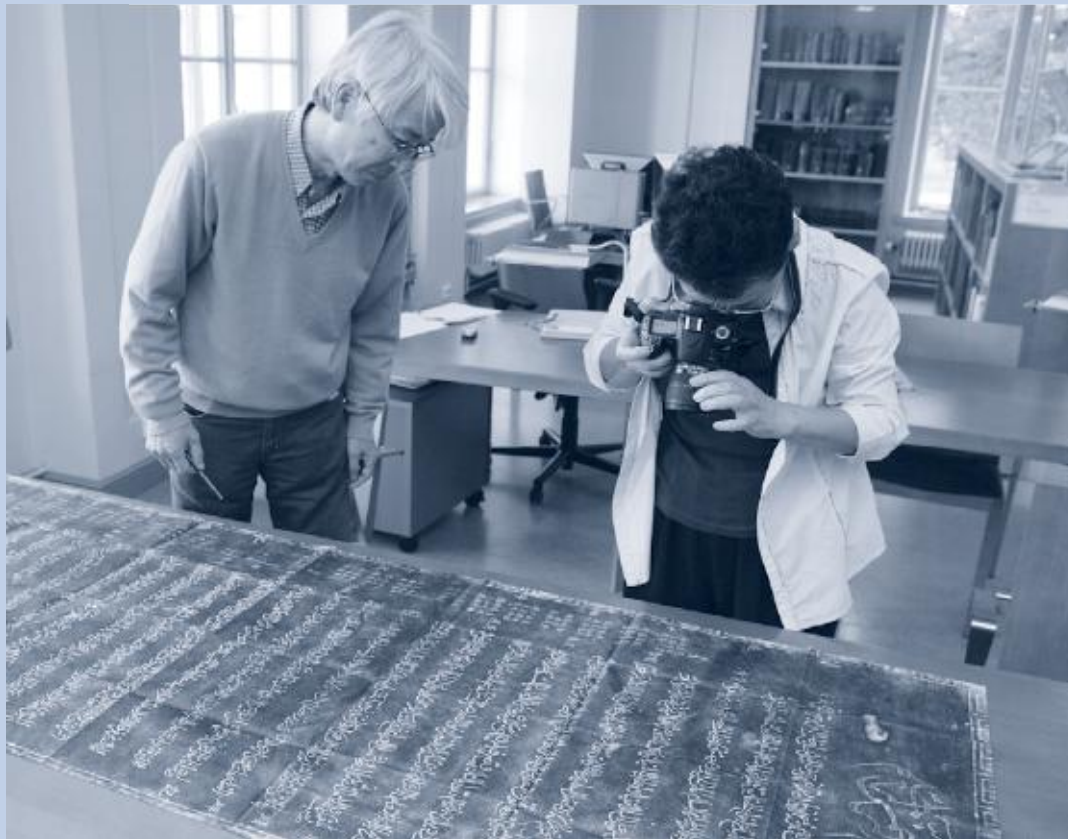

OIC:n (Organisation of the Islamic Conference) pääsihteeri, professori Ekhmeleddin Ihsanoglu puolisoineen ja valtuuskunta vierailivat Suomessa ulkoministeri Alexander Stubbin kutsusta. Pääsihteeri vieraili Kansalliskirjastossa 7.10. ja tutustuu kuvassa professori Jaakko Hämeen-Anttilan opastuksella orientalisti G. A. Wallinin käsikirjoitukseen.

Kulttuurit kohtaavat. Saudi-arabialaisen kulttuurilehden Al-Faisal Magazinen varapäätoimittaja Abdullah Y. Al-Kowaleet ja ylikirjastonhoitaja Kai Ekholm kirjaston kupolissa 14.10. Lehteä julkaisee King Faisal Center for Research and Islamic Studies. Vuoden 1998 julkaisussa on laaja artikkeli suomalaisesta Lähi-idän tutkimusmatkailijasta G. A. Wallinista.

14.10.2018

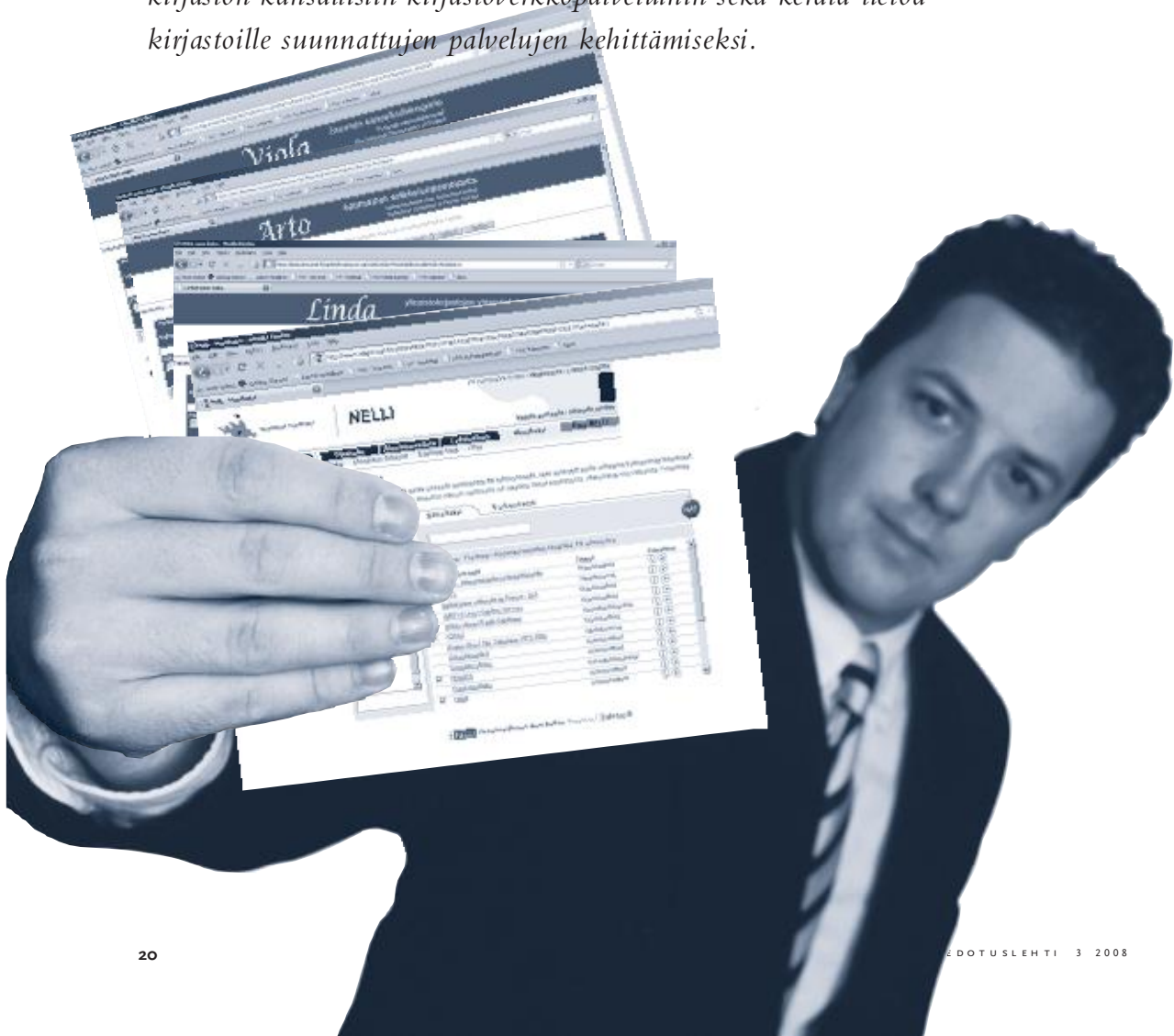

Tutkijoita Japanista. Kenraali C. G. Mannerheimin Aasiasta tuomia 900-luvulta peräisin olevia kivihiirroksia tutkimaan ja kuvaamaan Tsuneki ja Yumiko Nishiwaki Doshisha yliopistosta Kiotosta.

”Tiukkaa otetta uudistusten läpiviemiseksi!”

ASIAKASKIRJASTOJEMME TOIVEITA ASIAKASKYSELYSSÄ

Kansalliskirjasto toteutti viime keväänä kyselyn asiakaskirjastoilleen. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää kirjastojen tyytyväisyyttä Kansalliskirjaston kansallisiin kirjastoverkkopalveluihin sekä kerätä tietoa kirjastoille suunnattujen palvelujen kehittämiseksi.

Kansalliskirjaston lakisääteinen tehtävä on tarjota kansallisia, keskitettyjä palveluja maamme ammattikorkeakoulu-, yliopisto-, erikois-, ja yleisille kirjastoille. Kirjastoille suunnattua palvelukokonaisuutta kutsutaan kansallisiksi kirjastoverkkopalveluiksi. Kokonaisuuteen kuuluvat palvelut on esitetty alla olevassa taulukossa.

Asiakaskyselyt ovat keskeinen tapa kerätä asiakaskirjastojemme toiveita palvelujen kehittämisen tueksi. Tässä kyselyssä kirjastojen työntekijöitä pyydettiin arvioimaan kansallisten kirjastoverkkopalvelujen tuntemusta, palvelujen tärkeyttä ja niissä onnistumista sekä Kansalliskirjaston palveluperiaatteiden toteutumista. Lisäksi kysyttiin viestintä- ja koulutustoiveita sekä palvelujen kehittämistoiveita.

Kyselyyn saatiin kaikkiaan 664 vastausta, joista 189 yliopistokirjastoista, 120 ammattikorkeakoulukirjastoista, 293 yleisistä kirjastoista sekä 47 julkisrahoitteisista erikoiskirjastoista. Muista organisaatioista saatiin lisäksi 15 vastausta.

Tietokannat ja Nelli-portaali tunnetaan parhaiten

Kansallisista kirjastoverkkopalveluista tunnetuimpia ovat kansalliset tietokannat (*Arto, Fen-*

nica, Linda sekä Viola). Lähes kaikki vastaajat tunsivat nämä palvelut. *Vesa*-verkkosanasto sekä *Nelli*-portaali tunnetaan myös erittäin hyvin. Samoin *Suomalaiset luettelointisäännöt* ovat hyvin tunnettuja.

Vastauksista ilmeni, että suuri osa vastaajista oli arvioinut vain osaa palvelukokonaisuuteen kuuluvista palveluista. Tämä johtuu lähinnä asiakaskirjastojemme työntekijöiden toimenkuvista. Kansalliset kirjastoverkkopalvelut on laaja palvelukokonaisuus ja kirjastotyöntekijät voivat tarvita työssään vain osaa palveluista. Olennaisinta on, että vastaajat tuntevat hyvin ne palvelut, joita he omassa työssään tarvitsevat.

Tärkeyttä ja onnistumista arvioitiin

Kaikkia palvelukokonaisuuteen kuuluvia palveluja pidettiin hyvin tärkeinä. Usein yli 90 prosenttia palvelujen tärkeyttä arvioineista piti niitä joko tärkeinä tai erittäin tärkeinä.

Tärkeyden lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka Kansalliskirjasto on onnistunut Kansallisten kirjastoverkkopalvelujen tuottamisessa. Tärkeyttä ja onnistumista verratessa saadaan selville palvelut, joissa on onnistuttu parhaiten ja toisaalta ne palvelut, joihin on syytä panostaa nykyistä enemmän.

Palveluja, joissa Kansalliskirjasto on on-

Kansalliset kirjastoverkkopalvelut

Korkeatasoisten tietoineistojen saanti

- kansalliset tietokannat (*Arto, Fennica, Linda, Viola, Vesa*-verkkosanasto)
- FinELib ja Nelli-portaali

Digitaalisen kirjaston palvelu- ja työympäristö

- digitaalisen kirjaston ohjelmistot (*Aleph, Voyager, DSpace, MetaLib/SFX*)
- kirjastoalan standardit ja formaatit (mm. MARC 21)

Kirjastotoiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus

- Tieteellisten kirjastojen yhteistilasto (KITT)

nistunut parhaiten, ovat kansalliset tietokannat, *Vesa*-verkkosanasto, Suomalaiset luettelointisäännöt, FinELib-palveluyksikön palvelut (elektronisten aineistojen hankintaneuvottelut, aineistoilmoittautumisten organisointi, aineistojen käyttöehdoista tiedottaminen) sekä tunniste palvelut. Näiden palvelujen osalta sekä tärkeydestä että onnistumisesta annettiin korkeimmat arviot.

Kehittämistarpeita on erityisesti niissä palveluissa, joiden merkitys on asiakaskirjastoille suuri, mutta joiden osalta onnistumisessa on parantamisen varaa. Tällaisia palveluja ovat Tieteellisten kirjastojen yhteistilasto (KITTT), *Doria*-alustapalvelut, *Nelli*-portaali, *Halti*-tietokanta, sekä kirjastojärjestelmien kehittäminen.

Ajankohtaisasioista sekä peruspalveluista tiedottamista

Asiakaskirjastoille tärkeimpiä viestintäkanavia ovat Kansalliskirjaston verkkosivut, sähköpostitilat sekä seminaarit ja koulutustilaisuudet. Vastauksista ilmenee selkeästi, että kirjastoasiakaille suunnattavaa tiedotusta tulee tarjota Kansalliskirjaston omien kanavien lisäksi *Kirjastot.fi* -sivustolla sekä *Kirjastolehdessä*.

Asiakaskirjastot toivovat lisää tiedotusta ajankohtaisista hankkeista sekä palvelujen kehittämisestä. Koska hiljattain on käynnistynyt kansallisia, koko kirjastoverkkoa koskevia hankkeita, tällaisen tiedottamisen tarve on kasvussa.

Toisaalta peruspalveluista tiedottamisen tarve ei ole vähentynyt, vaan Kansalliskirjastolta toivotaan säännöllisesti myös olemassa olevista palveluista tiedottamista. Vastauksista ilmeni myös, että palvelukokonaisuuteen kuuluvien palvelujen yhteistä näkyvyyttä ja tiedotusta on syytä lisätä.

Viestintätoiveet nivoutuvat myös koulutustoiveisiin. Asiakaskirjastot toivovat Kansallis-

kirjastolta koulutusta ja seminaareja kirjastoalan muutoksesta ja kehitystrendeistä sekä siitä, miten Kansalliskirjasto kehittää palvelujaan.

Tuloksista toimenpiteisiin

Kyselyn vastauksia on analysoitu Kansalliskirjaston asiantuntijoiden kesken ja tulokset otetaan huomioon muun muassa ensi vuoden toimintasuunnitelmaa laadittaessa.

Laaja uudistus on kansallisen yhteisluetelon sekä järjestelmäarkkitehtuurin kehittäminen, joita esiteltiin *Kansalliskirjasto*-lehden numerossa 1/2008. Tieteellisten kirjastojen yhteistilaston sekä *Halti*-tietokannan kehittäminen otetaan myös ensi vuoden toimenpideohjelmiaan. Kansallisten kirjastoverkkopalvelujen viestinnän ja palvelukokonaisuuden kehittäminen on laaja kysymys, johon paneudutaan myös ensi vuoden aikana.

Kyselyn perusteella esitetyt ajankohtaiset koulutustoiveet on jo huomioitu kirjastoille suunnattujen koulutusten suunnittelussa.

Kansalliskirjasto kiittää kaikkia kyselyyn vastanneita kirjastoja ja niiden työntekijöitä. Vastauksista ilmenee, että asiakaskirjastomme arvostavat asiantuntijoidemme osaamista. Asiakaskirjastojemme luottamus, kannustava palaute ja tuki ovatkin oleellisia palvelujen kehittämisessä. Näistä seuraavat palautteet ovat hyviä esimerkkejä:

Onnea ja menestystä sekä tiukkaa otetta uudistusten läpiviemiseksi!

Tsemppiä, paljon on työtä, mutta hyvä tästä tulee, kun jaksetaan. □

Lisätietoja kyselystä <http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/koordinointi/asiakaskyselyt.html>

Monet merkittävät aineistojen säilyttämis- ja tutkimushankkeet odottavat toteutumista resurssipulan takia. Helsingin Sanomain Säätiön lahjoitus keskiaikaisten pergamenttien pelastamiseksi ja tutkimustyön turvaamiseksi on kulttuuriteko. Kuvassa säätiön yliasiamies Heleena Savela ja professori Tuomas Heikkilä lahjoitustilaisuudessa.

180 000 euroa pergamenttien digitointiin

Helsingin Sanomain Säätiö on myöntänyt 180 000 euroa Kansalliskirjaston kokoelmiin kuuluvien keskiaikaisten pergamenttilehtien pelastamiseen. Kolmivuotisen hankkeen aikana keskiaikaiset pergamentit konservoidaan ja digitoidaan, jotta ne säilyvät tuleville sukupolville. Digitoituina ne ovat myös nykyistä helpommin koti- ja ulkomaisten tutkijoiden käytettävissä.

Pergamenttifragmenttien säilyttämis- ja julkistamistyö liittyy professori Tuomas Heikkilän johtamaan tutkimusprojektiin, joka pyrkii luomaan valoa maamme varhaisimman kirjallisen kulttuurin syntyyn, kehitykseen ja vaikutukseen. Tutkimusryhmä takaa Kansalliskirjastolle keskiaikaisiin pergamenttilehtiin liittyvän asiantuntemuksen sekä pergamenttilehtien kuvailutiedot.

Kansalliskirjaston pergamenttikokoelma on Suomen vanhin kirjallinen kulttuuri-äärre. Se käsittää yli 10 000 pergamenttilehteä, mikä tekee kokonaisuudesta yhden maailman suurimmista keskiaikaisten käsikirjoitusfragmenttien kokoelmista.

”Helsingin Sanomain Säätiö on kulttuuriteollaan tukemassa maamme vanhimman sivistys- ja lukemishistorian tutkimusta”, Kansalliskirjaston johtaja, ylikirjastonhoitaja Kai Ekholm toteaa tyytyväisenä. ”Kun aineisto yhdistetään muihin pohjoismaisiin fragmentteihin, on syntymässä maailman laajin fragmenttitietokanta, joka kertoo menneisyydestämme ainutlaatuisia asioita.”

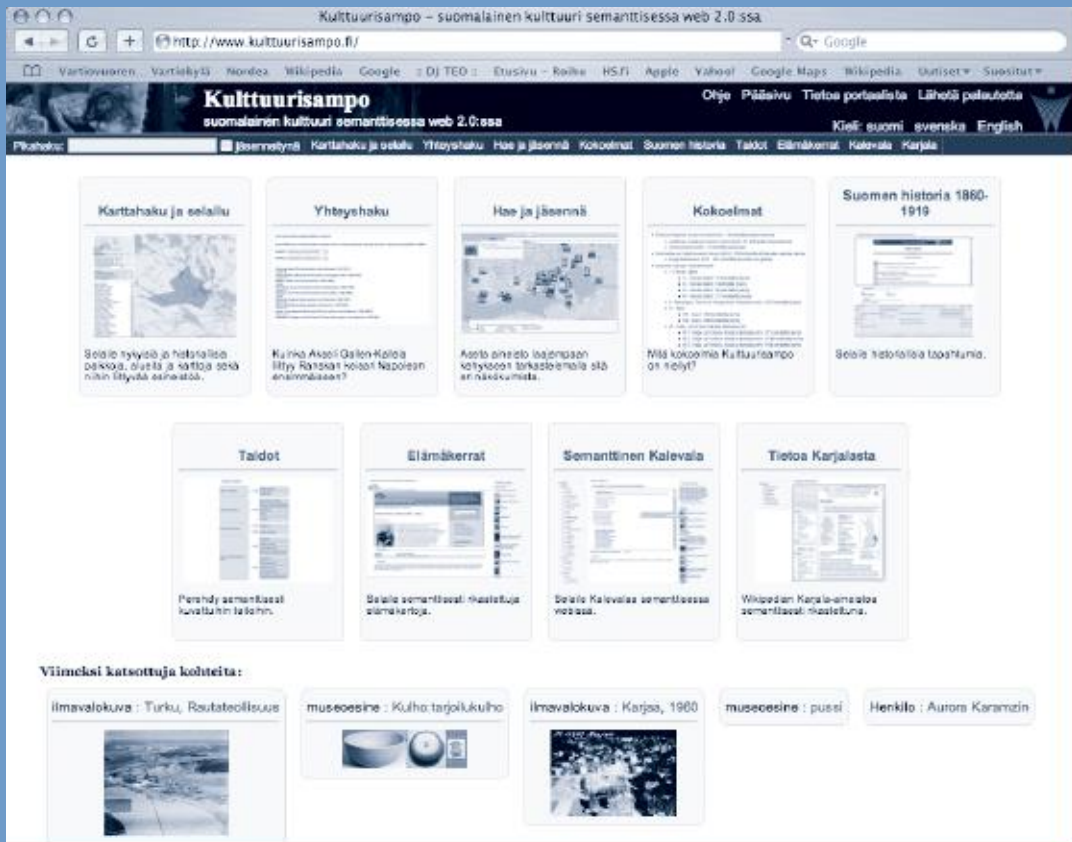
Pergamentti on hyvin ohueksi ja vaaleaksi käsiteltyä nahkaa, jota käytettiin kirjojen ja kirjoitusten tärkeimpänä materiaalina ennen paperin yleistymistä.

Enemmistön Kansalliskirjaston pergamenttikokoelmasta muodostavat keskiaikaisten uskonnollisten tekstien jäänteet. Kokoelma sisältää myös esimerkiksi juriidikkaan ja filosofiaan liittyvää aineistoa. □

Lisätietoja: www.kansalliskirjasto.fi/yleistieto/tutkimustoiminta/pergamentit.html
ja Professori Tuomas Heikkilä, tuomas.m.heikkila@helsinki.fi

Kulttuurisampo

SUOMALAINEN KULTTUURI SEMANTTISESSA WEBISSÄ

Sampo jauhoi "yhden purnun syötäviä, toisen purnun myötäviä, kolmannen kotipitoja". Aika näyttää mitä kaikkea Kulttuurisampo jauhaa.

Näin vaikuttavin visioin “Kansallisen palvelun prototyypin” julkistustilaisuudessa kuultiin esittelyjä ja käytiin keskustelua Kansallismuseon auditoriossa Kullervon päivänä 25.9. Tilaisuuteen saapuille kirjasto, arkisto- ja museoalan edustajille jaettiin hankkeen vetäjän, tutkimusjohtaja Eero Hyvösen laatima raportti. Sen etusivulla oli hankkeen ydinkohdat:

”Raportti esittelee vision, mallin ja sen toteutuksen kansallisesta museoiden, kirjastojen, arkistojen ja muiden organisaatioiden kulttuurisisältöjen yhteisöllisestä julkaisukanavasta Kulttuurisammosta, joka ei unohda myöskään kansallisia sisällöntuottajia. Kulttuurisampo-järjestelmä koostuu kolmesta osasta: 1) Kulttuurisammon asiakasliittymä on semanttiseen webiin perustuva portaali, joka yhdistelee sisällöllisesti toisiinsa noin 20 eri museon, kirjaston ja arkiston sisältöjä sekä kansalaisten mm. Wikipediaan tuottamia verkkoaineistoja. Portaali tarjoaa loppukäyttäjälle uudenlaisia älykkäitä käyttöliittymiä, temaattisia näkökulmia ja visualisointeja tutustua kokoelmiin ja aineistoihin. 2) Sisällöntuotannon rajapintojen kautta museot, kirjastot, arkistot ja muut kulttuurisisältöjen tuottajaorganisaatiot ja kansalaiset voivat julkaista yhdessä sisältöjään modernilla tavalla semanttisessa webissä. 3) Järjestelmä perustuu W3C:n suosituksiin ja kansallisen semanttisen webin FinnONTO-sisältöinfrastruktuuriin, joka tarjoaa kulttuuriorganisaatioille sanasto- ja ontologiapalvelut ja työvälineitä

kustannustehokkaaseen sisällöntuotantoon. Kulttuurisampo-järjestelmä on kehitetty ja toteutettu v. 2004–2008 Teknillisessä korkeakoulussa ja Helsingin yliopistossa laajan kansallisen konsortion tuella. Järjestelmä on semanttisessa rikkaudessaan ja yhteisöllisyydessään ensimmäinen laatuaan maailmassa.”

On itsestään selvää, että taistelu sieluista ja asiakkaista ja sen kautta määrärahoista ja työpaikoista entisestään kovenee. Pysyäkseen taistelussa mukana on korkeakoulujen ja muistiorganisaatioiden innovoitava ja tehtävä se yhdessä, siitä kai aikaisemmat eKAM-hankkeet tai uusi Aalto-korkeakoulu on eräs osoitus. Kulttuurisampo-hankkeelle voi toivottaa onnea ja ihailla jo tehtyä työtä ja innostusta millä sitä viedään eteenpäin.

Julkistustilaisuudessa mukana ollut kollegani painotti Kulttuurisamossa olevan merkityksellistä se, että koneet nähdään merkittävänä käyttäjäryhmänä. Ihmiset asiasanoittavat objekteja, jotta koneet löytäisivät ne. Mutta saada aikaan käyttöliittymä joka todella – kiitos ontologian ja semanttisen webin – kykenee muullakin tasolla kuin koulujen tarpeisiin tuottamaan uutta tietoa ja osoittamaan tarpeellisuutensa yhteiskunnassa ja tiedemaailmassa, siinä lienee urakkaa kerrakseen. Joku voisi sanoa, ettei se voi onnistua tiedon pirstaleisuuden ja moniulotteisuuden takia ja puuttuvien resurssien takia.

Jotta voidaan indeksoida tietoa järkevästi pitäisi olla riittävästi silmäpareja ja aivoja pe-

rehtymässä kokoelmiin ja lukemassa verkko-aineistoja; pitäisi kyetä määrittelemään ja erittelemään tietoja ja saada aatokset konvertoitua FinnONTOON, niin että Hyvösen mainitsemat sisältötuotannon rajapinnat todella kohtaavat ja tuloksena on ”modernilla tavalla tuotettuja sisältöjä” ja vielä kustannustehokkaasti. Tämä viimeinen vaatimus on jo uhkaamassa hanketta, sillä tietoon perehtyminen, sen analysointi ja metakielille saattaminen on aikaa vievää ja voi onnistua korkeintaan tyydyttävästi. Siitä kirjastotyön hidas historia on hyvänä esimerkkinä. Kone on kyllä nopea, mutta sen käyttäjä ei, evoluutio ei tunnu pysyvän tämän ikuisessa huomisessa huohottavan kulttuurimme vauhdissa mukana.

Ovatko museoiden, arkistojen ja kirjastojen aineistot Kulttuurisampoön yhteensopivia, kivi- ja valokuvana, palimpsestin epäselvä teksti tai kappalaisen kaamea käsiala, jossa suuren lasikan ei auta. Mutta on helpompia kohteita eikä ole vähintäkään epäilystä, etteikö tiettyjen aineistojen osalta Kulttuurisampo todella jauha hankkeessa mukana olleiden toiveiden mukaisia jauhoja. Riski vain on että leipien lajivalikoima jää suppeaksi ja viivytykset ja hakutuloksiin pettyminen palauttavat ainakin tutkijat alkuperäisempien tutkimusaineistojen

pariin. Sitä vastoin tietoyhteiskunnassa kulttuurisampo voi olla uusi sivistysväline. Kulttuurisampo-iltapäivän aikana annettiin esimerkkejä mitä sampo voisi jauhaa: Maanmittauslaitoksen vanhat kartat semanttisessa webissä interaktiivisena palveluna, historialliset kunnat ja paikat kartalla, Wikipediasivujen ja Kansallisbiografian yhdistäminen, ja vielä semanttinen videodokumentti: saappaan tekeminen.

Toki osa haluaa edelleen mennä ihan oikeaan museoon katsomaan oikeita esineitä, kävellä kirjaston uutuuskirjojen värikirjon ääreen, lainata niitä tai jäädä nahkaselkien kuviteltuun tuoksuun, arkiston rauhaan. Kaikille se ei ole mahdollista ja silloin Kulttuurisampo on muutaman hiirenklikkauksen päässä osoitteessa <http://www.kulttuurisampo.fi>.

Kullervonpäivänä opimme myös mikä on *leijuke*, tämä uudissana eli englanniksi *widget*, mikä raportista suoraan lainattuna tarkoittaa että ”Kulttuurisampo-konseptissa yksittäiset sisältötuottajat tuodaan voimakkaasti esiin omien ”kotisivujen” avulla, ja portaalin yhteiset sisällöt voidaan ottaa käyttöön semanttisesti rikastuneina sisältötuottajien omilla verkkosivuilla erityisinä ”leijukkeina”. Aika sitten näyttää mitkä leijukkeet leijuvat ja mistä on puhti pois. □

Ilman kirjoja sivilisaatioiden kehitys olisi ollut mahdotonta. Kirjat ovat muutoksen moottori, ikkunoita maailmaan. ”Majakkoja” kuten runoilija sanoi ”jotka on pystytetty ajan mereen”.

Ne ovat kumppaneita, opettajia, taikureita, mielen aarteiden pankkiireja.

Kirjat ovat ihmiskuntaa painetussa muodossa.

Arthur Schopenhauer

Nelli-wiki viestintäkanavana

Kansalliskirjaston Vallilan yksikössä toimiva Nelli-toimisto on pitänyt *Nelli-wiki*-sivustoa puolentoista vuoden ajan. Sivusto on nyt noin 125 sivun kokoinen ja se kasvaa hiljalleen ja suurimmaksi osaksi oman henkilökunnan voimin. Sosiaalisen median parhaita ominaispiirteitä wikissä on sen interaktiivisuus eli käyttäjien mahdollisuus muokata ja lisätä sinne sivuja. Mahdollisuutta on käytetty hyväksi toistaiseksi varsin vähän ja se johtuu Nellin varsin monimutkaisesta tekniikasta. Wikiin halutaan ennen kaikkea helppoja ja yksinkertaisia ohjeita esimerkiksi Nellin etäkäytöstä, Nellin käytöstä oppimisympäristöissä ja Nellissä toimivista hakurajapinnoista. Nelli-wiki toimiikin Nelliä Kansalliskirjastossa ylläpitävän yksikön keskeisenä ohjeita välittävänä viestintäkanavana. Sivustolla käydään päivittäin noin 400 kertaa, parhaimpina päivinä yli 1000 kertaa, mikä on kohtalainen käyttöaste varsin rajoitetulle käyttäjäryhmälle. Wikin englanninkielinen osio on kerännyt myös kansainvälistä huomiota ja

osa sisällöistä on siirretty kansainvälisesti ylläpidettyyn *EL Commons* -wikiin.

Wiki-sovelluksena on tällä hetkellä Helsingin yliopistolle lisensoitu *Confluence*-ohjelma, mutta rajoitetun palvelinkapasiteetin vuoksi osa hyödyllisistä parannuksista on pitänyt jättää tekemättä. Parhaillaan tutkitaan mahdollisuutta parantaa Nelli-wikin käytettävyyttä joko ohjelmaa tai palvelinta vaihtamalla – käyttäjänäkökulma on Nellin ylläpidon strateginen valinta. Tarkoituksena on lisätä myös käyttäjien aktiivisuutta sisällöntuotannossa.

Wikien käytön kasvulle ei toistaiseksi näy rajoituksia, päinvastoin wikit näyttävät helpoilla muokattavuutensa takia tulevan entistäkin suosittumiksi. Wikin mahdollisuuksia tutkittiin hiljattain Helsingin yliopiston konfabulaarin yhteydessä järjestetyssä wiki-seminaarissa 22. lokakuuta. □

Jukka Pennanen
Sovellussuunnittelija, Kansalliskirjasto
jukka.pennanen@helsinki.fi

Digitaalinen kirjasto – kansalliskirjastolaisten ääni blogosfäärissä

Kansalliskirjastolaisten kirjoituksia sisältävä Digitaalinen kirjasto -ryhmäblogi perustettiin ilman suuria fanfaareja tai ohjelmajulistuksia keväällä 2007. Puolentoista vuoden toiminnan jälkeen Digitaalinen kirjasto on vakiintunut osaksi kotimaisten kirjastoblogien muodostamaa verkostoa.

Digijulkaisuista Digitaaliseen kirjastoon

Idea oman blogin perustamisesta syntyi vähitellen. Ajatusta oli pyöritelty puolivakavissaan kirjastoverkkopalveluiden työntekijöiden kesken jo parin vuoden ajan, mutta vähitellen huomasimme toteavamme yhä useamman asian kohdalla, että ”tämänkin voisi pistää blogiin”. Blogin kaltaiselle nopean reagoinnin mahdollistavalle kanavalle tuntui olevan selkeä tilaus.

Tuumasta toimeen siis. Tekniseksi alustaksi valikoitui kehysorganisaatiomme Helsingin yliopiston tarjoama blogi-palvelu ja blogin nimeksi *Digijulkaisut*, mikä viittasi siihen, että alkuvaiheessa kirjoittajat olivat kotoisin kirjastoverkkopalveluiden digijulkaisut-tiimistä. Kun blogi kuitenkin pian alkoi saada tuulta siipiensä alle ja kirjoittajia tuli mukaan muualtakin, nimeksi päätettiin puolen vuoden toiminnan jälkeen vaihtaa Digitaalinen kirjasto.

Mielipiteitä ja keskustelua

Blogi-teknologiaa voi sinänsä käyttää monenlaiseseen viestintään, mutta Digitaalisella kirjastolla on kuitenkin ollut alusta lähtien suhteellisen selkeä toimintakonsepti. Vaikka blogi toki luo kuvaa Kansalliskirjastosta organisaationa, sitä ei ole tarkoitettu pelkästään Kansalliskirjaston tiedotus- tai markkinointikanavaksi. Tarkoituksena on ollut seurata myös Kansalliskirjaston ulkopuolisia asioita, kommentoida ajankohtaisia kirjasto- ja verkkomaailman uutisia, herättää keskustelua ja tarjota foorumi sellaisillekin kirjastolaisten mieliä askarruttaville pohdinnoille, joilla ei välttämättä ole suoraa yhteyttä kirjaston toimintaan. Olemme pyrkineet välttämään liiallista virallisuutta, ja ideana on se, että kirjoittajat kirjoittavat omilla nimillään omia mielipiteitään. Myös lukijoiden kommentit ovat tervetulleita.

Digitaalinen kirjasto

Kansalliskirjastolaisten kirjoituksia digimaailman ja kirjastojen ajankohtaisista ilmiöistä

Aggressiivinen tulokaslaji rantautumassa Suomeen - VDM Verlag ja opinnäytteiden julkaiseminen

15.10.2008 – 15:14

E-thesis-palvelussa ovat herättäneet huomiota toistuvat tiedustelut, jotka liittyvät saksalaisen VDM Verlag -kustantamoon. Yritys on lähestynyt opinnäytteiden tekijöitä ja tarjonnut julkaisumahdollisuutta väitöskirjoille ja graduille, jotka ovat aiemmin ilmestyneet vain verkossa.

Opinnäytetyön tekijälle tarjous kirjan julkaisemisesta voi tuntua onnenpotkulta. VDM Verlagin toimintatapoihin liittyy kuitenkin kysymyksiä herättäviä piirteitä. Lue lisää »

Kirjoittanut Jussi T Piipponen | Kuuluu luokkaan Tieteellinen julkaiseminen | Yksi kommentti

Tuoreimmat kommentit

- Tekniikan tohtori: Aggressiivinen tulokaslaji rantautumassa Suomeen - VDM Verlag ja opinnäytteiden julkaiseminen
- Esa-Pekka Keskitalo: Nellissäkö jo yli 90 miljoonaa käyttäjää?
- Kaisa Kyläkoski: Nellissäkö jo yli 90 miljoonaa käyttäjää?
- www.blogispotti.fi: Google aloitti sanomalehtien digitoinnin
- Sedis: Valtamedian huomio ja tieteelliset julkaisut
- Renja Suominen-Kokkonen: Helsingin yliopisto tiennäyttäjänä: rinnakkaisjulkaisemisesta tutkijan

Puolentoista vuoden aikana Digitaaliseen kirjastoon on kirjoitettu yhteensä toistasataa merkintää. Vaikka blogin keskeinen kohderyhmä ovat asiantuntijat, eivätkä kaikkien merkintöjen aiheetkaan aina ole populaareimmasta päästä, tavoitteena on kuitenkin ollut kirjoittaa mahdollisimman yleistajuisia ja kiinnostavia juttuja. Tämä on lukijoiden määrästä päätellen onnistunut vaihtelevasti: blogin käyttämän *Google Analytics* -tilastoinnin mukaan yksittäisten uusien merkintöjen lukijamäärä on vaihdellut yleensä jossain sadan molemmin puolin, enimmillään on ylletty toiselle tuhannelle. Erityisen tyytyväisiä olemme kuitenkin olleet siitä, että lukijoilta on tullut blogimme viesteihin runsaasti kommentteja, ja merkintöjen ympärille on syntynyt parhaimmillaan laadukasta keskustelua.

Osa blogien verkostoa

Digitaalinen kirjasto ei ole mikään irrallinen maailmankaikkeuden keskipiste, vaan päinvastoin osa kirjastoblogien (ja muidenkin aihepiirin kannalta relevanttien blogien) muodostamaa

laajempaa verkostoa, *blogosfääriä*. Aktiivisia kirjastoblogeja on Suomessa tällä hetkellä parisenkymmentä, pääosa näistä yleisissä kirjastoissa ja ammattikorkeakouluissa, yliopistokirjastoissa on sen sijaan toistaiseksi ollut paria-kolmea poikkeusta lukuun ottamatta hiljaisempaa. Aloitusaikajakoamme oli sikäli suotuisa, että suurin piirtein samaan aikaan perustettiin useita muitakin kirjastoaiheita käsitteleviä blogeja, mm. Eduskunnan kirjaston *Parlamenttikirjasto*.

Blogien verkostoitumista edistää se, että niiden sisältö on tavoitettavissa RSS- tai *Atom-syötteen* kautta. Syötteen avulla blogin uusia merkintöjä on helppo seurata, ja yksittäisten blogien syötteistä on mahdollista koota erilaisia koosteita. Esa-Pekka Keskitalo on koonnut keskeisistä kirjastoblogeista *Kirjastovirta*-nimisen RSS-syötteen, jonka avulla on mahdollista seurata samalla kertaa kattavasti kaikkia alan blogeja. Kirjastovirran tuoreimmat otsikot on linkitetty myös Digitaalisen kirjaston sivuille. —

Digitaalinen kirjasto -blogi on luettavissa osoitteessa <http://blogs.helsinki.fi/digikirjasto/>

Henrik Grönroos

Kansalliskirjaston käsikirjoituskokoelma on saanut kirjastonhoitaja ja tutkija Henrik Grönroosin arkiston kokoelmiinsa. Arkisto sisältää mm. Henrik Grönroosin laajaan kirjallisuushistorialliseen tutkimustyöhön liittyvää materiaalia. Grönroos julkaisi urallaan useita artikkeleita ja teoksia, joiden käsikirjoitukset, muistiinpanot ynnä muu tutkimustyöhön liittyvä materiaali on nyt luetteloitu.

Henrik Grönroosin arkisto

Henrik Viktor Grönroos syntyi Viipurissa 21.1.1908 ja kuoli Helsingissä 5.8.2007.

Hän teki mittavaa tutkimustyötä kirjallisuushistorian saralla työskennellen samanaikaisesti Helsingin yliopiston kirjastossa vuosina 1931–1971. Grönroos palkittiin merkittävästä elämäntyöstään, kun hänet vihittiin Helsingin yliopiston filosofian kunniatohtoriksi vuonna 1973. Suomen tieteellisen kirjastoseuran kunniajäseneksi hänet nimitettiin vuonna 1976.

Ilmeisen henkilöhistoriallisen arvonsa lisäksi Henrik Grönroosin arkisto valottaa 1900-luvun suomalaista kirjallisuushistoriaa ja kirjojen sosiologian tutkimusta. Arkiston mielenkiintoisin osa ovat hänen tutkimustyöhönsä liittyvät aineistot, joista esimerkkeinä Pohjanmaan mystikoita, Suomenlinnan 1700-luvun upseeriston omistamaa kirjallisuutta, sekä Johan Brucea ja Henrik Finneä koskeva tutkimusmateriaali. Grönroos oli täysin kaksikielinen, joten

arkistomateriaalia on molemmilla kielillä. Hän teki myös muistiinpanonsa tarkoituksellisesti sekä suomeksi että ruotsiksi pitääkseen yllä hyvää kielitaitoaan.

Henrik Grönroosin merkittävimpinä kirjallisina tuotoksina on pidettävä teoksia *Finlands bibliografiska litteratur: kommenterad förteckning* vuodelta 1975, sekä *Boken i Finland. Bokbeståndet hos borgerskap, hantverkare och lägre sociala grupper i Finland enligt städernas bouppteckningar 1656–1809*. Jälkimmäinen teos julkaistiin vuonna 1996 ja toteutui Grönroosin alkuaan väitöskirjaksi aikoman tutkimusmateriaalin pohjalta. *Boken i Finland* -teokseen liittyvän aineiston Henrik Grönroos lahjoitti Svenska Litteratursällskapetin arkistoon.

Arkistoaineisto avaa näkymiä myös Helsingin yliopiston kirjaston toimintaan. Henrik Grönroosin kirjastotyöhön liittyvää aineistoa on järjestämisen yhteydessä rajattu arkistossa

omaksi osiokseen. Grönroosin kirjasto- ja tutkimustyöhön liittyen arkistosta löytyy lisäksi laaja luettelo bibliografisista teoksista. Muista arkiston sisältämästä aineistoista mainittakoon Henrik Grönroosin keräämät ”tietopakettit” mm. eri maista, paikoista ja henkilöistä, sekä mittava leh tileikekokoelma. Grönroosin tutkijanuran kulkua taas selittävät lukuisat stipendi- ja apurahahakemukset.

Tutkimus- ja kirjastotyön lisäksi Henrik Grönroos toimi myös Yhteiskunnallisen

korkeakoulun opettajana. Opetusmateriaalista koottiin vuonna 1965 *Suomen bibliografisen kirjallisuuden opas*. Helsingin yliopiston kirjastossa Grönroos huolehti henkilökunnan koulutuksesta aikana, jona virallista kirjastoalan koulutusta ei Suomessa vielä ollut nykyisessä laajuudessa saatavilla. □

SEPPO KUJANPÄÄ

Kirjavarasta uhtaan hirsipuulla ja pirulla!

Aatelistolla, pappisylimystöllä, korkeilla virkamiehillä ja suurkauppiaille oli jo 1700-luvulla useita satoja niteitä käsittäviä kirjakokoelmia. Kaupunkien tavallisilla porvareilla ja kauppiaille taas oli keskimäärin parikymmentä teosta, käsityöläisillä vain muutamia kirjoja. 1700-luvun talonpoikaissäestöllä oli aivan poikkeustapauksissa muuta kirjallisuutta kuin tavallisia kirkollisia teoksia.

Vuonna 1792 on porilainen Joh. Bergström kirjoittanut omistamaansa, Tukholmassa 1724 painettuun ehtoolliskirjaan (Liscovius, Bitter täre- och tröstkälla) seuraavan mahtipontisen julistuksen: ”Joh. Bergström är rätta ägaren till denna Bocken, den, som denna Bocken stialer eller döljer, galgen honom efterföljer. Så kommer Fan och slår honom på nacken så att (han) seijer hoi, oi woi woi ai ai ai.”

Henrika Henriki tytär on tämän kirjan oikia omitia, joka tämän kirjan otta niin piru häne mäkke krotta.

Joka tämän kirjan varastaa, niin piru on hänen viimeinen tohturinsa.

Joka tämän kirjan varastaa, hänen päälensä Jumalan viha langea sinä suurena tulemisen päivänä.

Mutta joka tämän Kirjan käyttää, hänen pitää Elämän Kruunun saaman.

Henrik Grönroos:

Cognitio librorum Retkiä kirjojen maailmaan. Utflykter I böckernas värld.

Helsingin yliopiston kirjasto 1983

Imagines virorum clarorum

– KUULUISIEN MIESTEN KUVIA

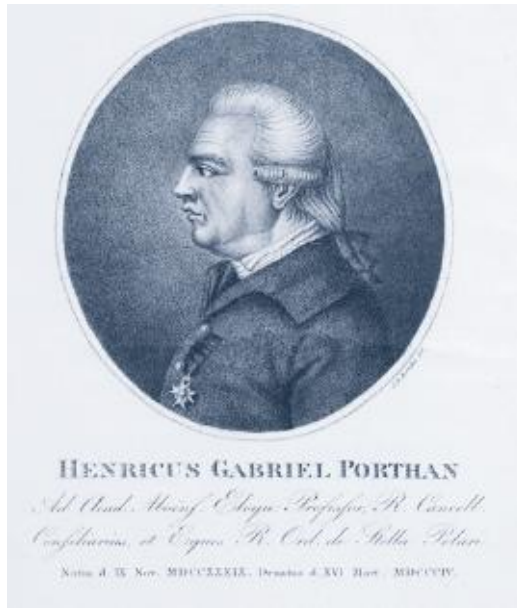

Arkkipiispa Carl Fredrik Mennander. Fredrik Akrelin piirros Per Krafft vanhemman öljyväri-maalauksen mukaan. Kustantajana on toiminut mallin poika Carl Fredrik Fredenheim, kuva 1770-luvun lopulta.

Martin selostaa painokkaasti tätä oppia kuuluisia ruotsalaisia esittävän muotokuvasarjansa esipuheessa.

1700-luvun Ruotsin suurmiesgallerian kansallinen aspekti näkyy myös käsillä olevassa albumissa. Suurvalta-aseaman luomisessa ja puolustamisessa kunnostautuneet sotapäälliköt esimerkiksi tulevat järjestyksessä heti kronologisen hallitsijakavalkaadin jälkeen. Muotokuvien järjestys noudattaa pitkälti vanhan sääty-yhteiskunnan hierarkiaa, mutta sen murtumista 1700-luvun toisella puoliskolla osoittaa, että lääkärit, luonnontieteilijät, ruukinpatruunat, suurkauppiaat, vapaudenajan poliitikot ynnä muut ns. säätyläiset on ryhmitelty vapaammin, toisinaan jopa sattumanvaraisen tuntuisesti.

Ruotsalaisen kansallisaatteen johdannaisena lisääntyi tietoisuus suomalaisuudesta tällä puolella Pohjanlahtea. Se ilmenee mm. Carl Fredrik Mennanderin, Turun Akatemian professorin ja Turun piispan, sittemmin Upsalan arkkipiispan, kirjeenvaihdosta, hän oli nimittäin myös innokas muotokuvien keräilijä. Hänen samanniminen poikansa (aateloituna Fredenheim), joka 1760-luvulla aloitteli Tukholmassa virkamiesuraansa, halusi myös itselleen hankkia kaikki suomalaisia eli Suomesta kotoisin olevia merkkimiehiä esittävät gravyyrit ja ripustaa ne seinälleen, vaikka joutui toteamaan niitä olevan niukanlaisesti. *Images*-albumin muotokuvagalleria on koottu valtakunnallisesta näkökulmasta, mutta joukossa on monta ”suomalaista”, eli keräilijä näyttää

Henrik Gabriel Porthan. Johan Bernhard Berndesin mezzotinto, julkaistu Jakob Tengströmin muistopuheen yhteydessä, 1821.

Mennandereiden tavoin etsineen juuri heidän kuviaan.

Julkisuuden henkilöt ja läheisten piirit

Merkkihenkilöiksi miellettyjen kuvattujen määrä lisääntyi ja yhteiskunnallinen kirjo laajeni 1700-luvun toisella puoliskolla, mikä näkyy myös *Images*-albumin koostumuksessa. Tukholmaan keskittynyt kotimainen kuparipiirros- taide edistyi ja kaivertajien luku lisääntyi. Nä-

mä näyttävät myös itse pyrkineen juuri mm. muotokuvien tarjonnalla, laajentamaan markkinoitaan. *Images*-albumissaakin on teoksia, joiden kustantajana on toiminut kuvattujen jälkeläiset tai ystävät. Ne on tehty muistokuviksi vainajista, mutta albumissa on myös runsaasti mallin elinaikana tehtyjä gravyyreja ja maalausten mukaan tehtyjä muotokuvapiirroksia varhaisista hallitsijoista ja muista historiallisista henkilöistä. Piirroskokoelmat, joihin kuului sekä kotimaista että ulkomaista aineistoa, eivät näytä olleen aivan harvinaisia. Suurimmat niistä kasvattivat myöhemmin 1800-luvulla huomattavasti mm. Kungliga Biblioteketin ja Nationalmuseumin kokoelmia. *Images*-albumin merkintä, että kyseessä on ensimmäinen osa, viittaa tuntemattomaan toiseen osaan, jossa ehkä on ollut ulkomaalaisten muotokuvia, miksei muunkinlaisia aiheita.

Albumi ei siis ole vain valikoima yleisesti suurmiehiksi tunnustettujen muotokuvia. Kokoelma ennakoi myöhempiä valokuva-albumia, joissa aina 1900-luvulle asti saattaa esiintyä historian merkkihenkilöitä samoilla lehdillä kuin

omia sukulaisia ja ystäviä. Kaikki *Imagines*-albumin kuvatuista eivät ole olleet yksiselitteisen nuhteettomiakaan. Jotkut ovat saavuttaneet kuuluisuutta poliittisina vehkeilijöinä tai kiistanalaisten mielipiteiden esittäjinä. Sensaatioiden jäljissä on tehty uutiskuvien tapaisia henkilökuvia. Siten esimerkiksi Kustaa III:n murhaajaa, Johan Jakob Anckarströmiä kuvattiin ahkerasti. *Imagines*-albumin vihonviimeiselle sivulle on sijoitettu tunnettu piirros kuninkaanmurhaajasta kärsimässä mestausta edeltävää häpeäpaulurangaistustaan.

Henrik Gabriel Porthan. Tuntemattoman taiteilijan (mahdollisesti Turun Akatemian piirustuksen harjoitustestari Johan Erik Hedberg) lyijykynäpiirros.

Tuntematon keräilijä

Kansalliskirjasto on *Imagines vironum clarorum* on hankittu huutokaupasta, mutta kirjaston omissa luetteloissa ei ole mainintaa ajasta eikä paikasta.² Suomalaisedustus henkilögalleriassa tukee ajatusta, että keräilijä on ollut suomalainen, jolla on täytynyt olla hyvät yhteydet Tukholman piirrosmarkkinoihin. Todennäköisimmin hän on kuulunut Turun Akatemian piireihin, joissa muotokuvien keräilyä on harrastettu. Arkipiispa Mennanderin kirjeenvaihdon perusteella tiedetään myös Henrik Gabriel Porthanin keränneen piirrosmuotokuvia, ei tosin itselleen vaan *Aurora-seuran* laskuun. Muotokuvien keräily lie-

nee päättynyt samoihin aikoihin kuin seuran toiminta muutenkin eli vuoden 1780 tienoil-la, ja albumissa on runsaasti sitä myöhempää materiaalia. Mennanderien kokoelmat myytiin Tukholmassa pojan kuoleman jälkeen 1803, mikä sekin on liian varhainen ajankohta *Imagines*-kokoelman päätökseksi. Sopiva ehdokas sen omistajaksi olisi Matthias Calonius, jonka kokoelmasta on maininta Porthanin kirjeenvaihdossa. Korkeimman

oikeuden jäsenenä Calonius vietti suunnilleen koko 1790-luvun Tukholmassa ja kuoli vasta 1817 eli hän olisi hyvin voinut hankkia kaikki albumiin sisältyvät kuvat.

Caloniuksen mahdollista omistajuutta näyttää kuitenkin olevan mahdotonta selvittää, saati todistaa Turun palon aiheuttaman lähdeaineiston aukkoisuuden vuoksi. Albumi ei kuitenkaan näytä tulleen kirjastolle Caloniuksen kirjojen kanssa, jotka ostettiin valtion toimesta, kun niitä oltiin viemässä Ruotsiin kaupattaviksi. Siinä yhteydessä se olisi hyvin voinut päätyä esimerkiksi Tukholman gravyyrimarkkinoille.

Porthanin muotokuva

Jollei suorastaan Caloniukseseen, niin ainakin Turun Akatemian piiriin viittaa *Imagines*-albumiin

¹ Sidoksen iän on arvioinut Sirkka Havu Kansalliskirjastosta. Piirrosten ajoitusta varten olen joutunut etsimään paljon oheistietoa mm. mitalitaidetta koskevaa. Museoviraston intendentti, FT Tuukka Talviolle olen erityisen kiitollinen asiantuntevasta avusta ja ajasta, jonka hän on tälle pienelle tutkimukselleni antanut.

² Tiedon on antanut Jaakko Salemaa Kansalliskirjastosta.

sisältyvä Henrik Gabriel Porthanin profiilikuva, joka poikkeuksellisesti ei ole kuparipiirros vaan uniikki lyijykynätyö. Se on sijoitettu samalle lehdelle kuin hänen edeltäjänsä Turun Akatemiassa Henrik Hasselin kuparipiirrosmuotokuva. Porthan on esitetty rintakuvaveistoksen muodossa ja 1790-luvun asussa. Piirros on signeeraamaton, mutta se näyttää syntyneen samoihin aikoihin kuin Porthanin kunniaksi 1799 lyötetty mitali. Albumin profiilikuva muistuttaa kuitenkin enemmän J. B. Berndesin postuumia mezzotintoa Porthanista, joka

julkaistiin 1821 Jakob Tengströmin Porthanin muistopuheen yhteydessä, varsinkin vaate- tuksen ja peruukin osalta. Gravyyrin Porthan on kuitenkin kasvoissaan saanut yksityiskoh- taisemman ja vanhuuden piirteitä korostavan käsittelyn. Albumin piirros seuraa klassismin kuvanveiston konventioita ja esittää hänet iät- tömän nuorekkaana, mikä ei estä että sitä silti olisi käytetty jonkinasteisena esikuvana. □

Eeva Maija Viljo on Turun yliopiston taidehistorian emeritaprofessori.

Lähteet ja kirjallisuus

Painamattomat

Museovirasto, Historiallinen kuva-arkisto, Wadströmin kokoelma.

Painetut

- Allgemeine Lexikon der bildenden Künstler, 3, 1909 (Johann Martin Bernigeroth, Martin Bernigeroth); 12, 1916 (Christian Fritsch); 14, 1921 (Jacob Gole); 23, 1929 (Johann Heinrich Lips); 25, 1931 (Friedrich Wilhelm Nettleing, Giacomo Piccini); 32, 1938 (Pieter Tanjé).
- Aspelin, Elias, Elias Brenner, tutkija ja taiteilija Kaarleina ajalta, Helsinki: Otava, 1896.
- Berch, Carl Reinhold, Namnkunniga Svenska Herrars och Fruers Skåde-Penningar, III, Stockholm, 1781 (kuvitettu laitos)
- Delblanc, Sven, Åra och minne. Studier kring ett motivkomplex i 1700-talets litteratur, Stockholm: Bonniers, 1965.
- Eichhorn, C., Kongl. Bibliotekets samling af utländska porträtt, *Meddelanden II från Föreningen för Grafisk Konst*, 1892, 11–18.
- Eichhorn, C., Sveriges kopparstickare och svenska kopparstick, IV, *Förr och nu*, no. 3, 4, 6, 7, 1887.
- Frölich, Hans, Bröderna Elias och Johan Fredrik Martins gravyrer, Stockholm, 1939.
- Henrik Gabriel Porthans Bref till samtida, Helsingfors: Svenska Litteratursällskapet i Finland, 38, 1898.
- Hildebrand, Bror Emil, Minnespenningar öfver enskilda svenska män och kvinnor, Stockholm, 1860.
- Hildebrand, Bror Emil, Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar, I–II, Stockholm, 1874–1875.
- Index över svenska porträtt 1500–1850 i Svenska porträttarkivets samlingar, I–II, Stockholm: Nordisk Rotogravyr, 1935–1939.
- K. F. Mennanderin lähettämä ja saamia kirjeitä, I–II, toim. Kaarlo Österbladh, Suomen historian lähteitä, IV:1, julk. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki, 1939–1940.
- Klemming, [G. E.], Ur en antecknares samlingar, Upsala: E. Behring, 1880–1882.
- Lagus, Wilh., Hvad man gjort för Porthans minne, Strödda blad. Nytt och gammalt i historiska och humanistiska ämnen, II, Helsingfors: G. W. Edlunds förlag, 1878, 24–67.
- Meinander, K. K., Porträtt i Finland före 1840-talet, I, Helsingfors: Söderströms & Co förlagsaktiebolag, 1931.
- M. S[ondén], Christoffer Eichhorn, *Meddelanden II från Föreningen för Grafisk Konst*, 1892, 3–10.
- M. S[ondén], Gustaf Mauritz Lamm, *Meddelanden III från Föreningen för Grafisk Konst*, 1896, 3–5.
- Palm, Carl U., Anton Ulrik Berndes och Johan Bernhard Berndes . Två svenska kopparstickare. Me beskrivande förteckning öfver deras graverade arbeten. *Meddelanden IV från Föreningen för Grafisk Konst*, Stockholm, 1904, ylipainos.
- Palm, Carl U., Per Gustaf Floding och hans konstnärskap med beskrivande förteckning öfver Flodings arbeten. En studie, *Meddelanden III från Föreningen för Grafisk Konst*, 1896, ylipainos.
- Rein, Gabriel, Henrik Gabriel Porthan, Helsingfors: Finska Litteratur-sällskapetets tryckeri, 1864.
- Skåde-Penningar öfver de Förmämsta Händelser som tillhöra Konung Gustaf IIIs Historia, Stockholm, 1857.
- Svenska och finska porträtt. Förteckning öfver en porträttsamling tillhörig B. W., Första häftet, Stockholm: E. T. Berggrens bokhandel, [1894].
- Svenskt biografiskt lexikon, I, 1918 (Fredrik Akrel); III, 1922 (Carl Eric Bergquist); 4, 1924 (Anton Ulric Berndes, Johan Bernhard Berndes); 16, 1964–1966 (Per Gustaf Floding); 17, 1967–1969 (Eric Geringius, Jacob Gillberg).

Svenskt konstnärslexikon, III, 1957 (Claude Haton); V, 1967 (Johan Snack, Olaus Thelott).
Talvio, Tuukka, Mitalit ja mitalitaide, Helsinki: Museovirasto, 2007.
Talvio, Tuukka, Porthanin muotokuvista, Taidehistoriallisia tutkimuksia, 6, Taidehistorian seura, Helsinki, 1982, 97–107.
Tengström, Jacob, Oratio funebris in memoriam...M. Henric Gabriel Porthan, Aboae: Typis Societatis Biblicae Fennicae, MDCCCXXI (muotokuvalla varustettu versio).
Wrede, R. A., Matthias Calonius, Juridiska föreningen i Finland, VIII, Helsingfors, 1917.

Kirjansitomo V. & K. Jokinen täytti 80 vuotta ja on näiden vuosien mittaan tehnyt suuren määrän sidontatöitä Helsingin yliopiston kirjastolle. Juhlavuoden kunniaksi sitomo lahjoittaa Kansalliskirjastolle sidontatyötä 2500 euron arvosta Pelasta kirja-hankeeseen tai muuhun vastaavaan kohteeseen. Kuvassa kirjansitojamestari Toivo Salo, kirjastoamanuenssi Jaakko Salemaa ja kirjastonhoitaja Irma Reijonen.

Neuvostoliitossa julkaistu suomenkielinen kirjallisuus on aina ollut kuin hylätyn tehtaan vesakoituva sivuraide. Nyt rata on kunnostettu, kiitos Antero Uiton (keskellä) ja Pauli Kruhse, jotka kuvassa kirjastonhoitaja Harri Aho-
sen ja johtaja Liisa Savolaisen kanssa.

Neuvosto-Karjala-kirjallisuus sai oman historian ja bibliografian

Helsingin Kirjamesuilla lauantaina 25.10. julkistettu *Suomea rajan takana 1918–1944* -teos käsittää kyseisenä aikana Neuvostoliitossa suomeksi julkaistun kirjallisuuden historian ja bibliografian. Teoksen bibliografisen osan ovat laatineet filosofian maisteri Pauli Kruhse ja tietokirjailija Antero Uitto, ja se perustuu pääosin Kansalliskirjaston Neuvosto-Karjala-kokoelmaan.

Bibliografian taustoittaa Antero Uiton kirjoittama laaja historiakatsaus. Teos selvittää mm. *Kustannusliike Kirjan* dramaattiset vaiheet ja avaa uusia näkökulmia tuhansien suomalaisten kohtaloihin Stalinin ajan vainoissa.

Kansalliskirjaston Neuvosto-Karjala-kokoelma on maamme kattavin suomenkielisen neuvostokirjallisuuden kokoelma. Noin 3 800 nimekettä käsittävää kokoelmaa on kasvatettu ennen muuta ostoin ja vaihtotoiminnan kautta, mutta jatkosodan aikana aineistoa karttui myös sotasaaliina. *Suomea rajan takana* -teos kokoaa tätä aineistoa ensimmäistä kertaa laajasti yhteen.

Teoksen julkaisee Kansalliskirjasto Niilo Helanderin Säätiön tuella, ja sen on kustantanut BTJ Kustannus. Katsaus teokseen Kansalliskirjasto-lehden seuraavassa numerossa. □

Parru poikineen Punakantele-lehden kannessa.

Pauli Kruhse ja Antero Uitto: *Suomea rajan takana 1918–1944: Suomenkielisen neuvostokirjallisuuden historia ja bibliografia*, 395 s. ja 4 s. väriliite. Nid. Ohjehinta 49 e. ISBN 978-951-692-705-6

Lisätietoja:

kirjastonhoitaja Harri Ahonen, Kansalliskirjasto, p. (09) 191 22710 harri.ahonen@helsinki.fi

Sibeliuksen pianosävellyksiä korjatussa muodossa

Jean Sibeliuksen koottujen teosten sarjassa on ilmestynyt toinen pianoteosten nide, joka sisältää mm. suosittu ”puusarjan” (Op. 75). Niteeseen sisältyvät opukset 58, 67, 68, 74, 75 ja 76 Sibelius sävelsi vuosina 1909–1919. Niteen on toimittanut Kari Kilpeläinen

Nyt ilmestynyt nide on kiinnostava mm. sen takia, että eräitä sävellyksiä on tarkistettu merkittävästi. Opuksien 75 ja 76 yksittäisistä sävellyksistä on poistettu kustannustoimittajan aikoinaan tekemät lisäykset niin, että ne ovat nyt Sibeliuksen alun perin tarkoittamassa muodossa. Huomatavimpia korjauksia on tehty sävellykseen *Kuusi* (Granen). Sibelius kirjoitti kustantajalleen heti ensipainoksen ilmestymisen jälkeen, että teos sisältää pahoja painovirheitä (fula fel). Näitä virheitä ei ole korjattu myöhemmissäkään painoksissa.

Nuottiosan lisäksi niteessä on teosten syn-ty- ja julkaisuhistoriaa valottava johdanto sekä kriittinen kommentaari, jossa selostetaan lähteiden eroavuuksia ja tehdään selkoa toimittajan tekemistä ratkaisuista.

Sibeliuksen koottujen teosten kriittisen laitoksen julkaisemisesta vastaa Kansalliskirjasto yhdessä Sibelius-Seura r.y.:n ja saksalaisen kustantajan Breitkopf & Härtel kanssa. Hanketta rahoittavat opetusministeriö, Alfred Kordelinin säätiö, Suomen kulttuurirahasto, Jenny ja Antti Wihurin rahasto sekä Niilo Helanderin säätiö, Konstsamfundet ja Svenska kulturfonden. □

Lisätietoja: Kari Kilpeläinen

kari.kilpelainen@helsinki.fi

Sanoilla ja käsitteillä rajataan todellisuutta,
mutta hiljaisuudella ja musiikilla voi murtaa sanojen ylivallan.

Veikko Anttonen

Monrepos-lahjoitus Ranskalle

Kansalliskirjasto ja ulkoasiainministeriö ovat lahjoittaneet Ranskan kansalliskirjastolle 200 kappaletta teosta *Monrepos, Une Arcadie des Lumières Saint-Petersbourg – Vyborg – Helsinki*. Kansalliskirjaston johtaja Kai Ekholm luovutti ranskankieliset teokset Ranskan kansalliskirjaston pääjohtajalle Bruno Racinelle tiistaina 30.9. Suomen Pariisin suurlähetystössä järjestetyssä tilaisuudessa.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura julkaisi *Monrepos*-teoksen alkuvuodesta sekä suomen-että ranskankielisenä. Filosofian lisensiaatti Rainer Knapaksen kirjoittama teos laadittiin ulkoasiainministeriön viestintä- ja kulttuuriosaston aloitteesta 100 % Finlande -kulttuurivientita-
pahtumaa varten. Lahjoitus tehtiin Suomen Ranskan kulttuurikauden kirjallisuustapah-
tumien päätteeksi, ja se kuuluu osana Ranskan EU-pu-

heenjohtajuuden aikana järjestettävään eurooppalaiseen kulttuurikauteen.

Kirja pohjautuu Viipurissa sijaitsevan *Monrepos*'n kartanon arkistoon ja kirjastoon, jotka siirrettiin ensimmäisen maailmansodan aikana Helsinkiin, Kansalliskirjastoon. *Monrepos*'n kartanon kirjasto on koottu pääosin 1700-luvulla, ja se sisältää 9 000 nidettä. Noin puolet kirjoista on ranskan- ja viidesosa saksankielisiä. Englannin-, italian- ja latinankielistä kirjallisuutta on kutakin noin 10 prosenttia. Kokoelmassa kiteytyvät 1700-luvun ranskalainen valistus sekä yleiseurooppalainen uushumanistinen kulttuuri.

Teos ilmestyi suomenkielisenä nimellä *Monrepos – Ranskalaisen kulttuurin keidas*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1157. □

laisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1157. □

Lisätietoja:
sirkka.havu@helsinki.fi
rainer.knapas@helsinki.fi

Kulttuurivierailu Somerniemelle

Alkusyksyn mielenkiintoisin kokemus oli varmasti Kansalliskirjaston edustajien vierailu kirjailijapari-kunta Kaari Utrion ja Kai Linnilän kulttuurikotiin Somerniemelle. Yksityistilojen lisäksi saimme tutustua tietokirjakustantamo Amanitan toimitiloihin. Kaari Utrio on vaikuttanut Kansalliskirjaston johtokunnassa ja esiintynyt kirjailijana kirjaston kulttuuritilaisuuksissa. Tietokirjailija Kai Linnilä on pitkäaikainen kirjaston kuvakokoelmien käyttäjä ja tuntija.

Vanha sanonta “kotini on linnani” on tässä Somerniemen kirkon ja virsirunoilija Abraham Achreniuksen maisemassa saanut täyden sisältönsä kirjailijakodissa, jonka Utrio ja Linnilä hankkivat 1974 ja jota ovat vuosien mittaan laajentaneet. Toinen toistaan viihtyisämät kirjahyllyjen, maalausten, taidegrafiikan ja taide-esineiden elävöittämät huoneet loivat aivan erityislaatuisen ilmapiirin kotiin, jossa ihmetellen kuljimme ja jonka vieraanvaraisuudesta saimme nauttia. Syksyinen maanantaipäivä 8.9. oli kaunis, kodin edessä avautuivat viljapelot, takana kohosi metsäinen rinne, ja viereisen mäenahteen päällä on Ämyrin suosittu tanssilava. Suuri Painion järvi luo oman tunnelmansa koko seutuun, joka on tunnettu myös kirjailija Helvi Hämäläisen tuotannosta. □

ESKO RAHIKAINEN

Kuvassa Kai Linnilä, Kaari Utrio, Dorrit Gustafsson, Kai Ekholm, Kaisa Paavilainen, Juha Hakala ja Tuula Haapamäki.

SUOMEN JA GRÖNLANNIN POSTIEN YHTEISJULKAISU 20. LOKAKUUTA 2008 – A. E. Nordenskiöldin tutkimusmatkoja Grönlannissa IV

Kansalliskirjaston erikoiskokoelmissa on tutkija ja löytöretkeilijä Adolf Erik Nordenskiöldin (1832–1901) historiallisten karttojen, maantieteellisen kirjallisuuden ja matkakertomusten harvinaiskirjakokoelma. Kokoelma on liitetty vuonna 1997 UNESCO:n *Memory of the World* -rekisteriin.

A. E. Nordenskiöldin kokoelma luo kuvan länsimaisen maantieteellisen tietämyksen kasvusta. Kirjallisuutta ja karttoja on erityisesti arktisilta alueilta. Kartografian klassikon Klauudios Ptolemaioksen *Geographia*-teoksia on lähes täydellinen sarja. Amerikan löytämistä koskevia teoksia on paljon.

Tutkimusmatkailija Adolf Erik Nordenskiöldin kunniaksi on nyt Suomessa ja Grönlannissa julkaistu postimerkit, ensipäivän kuoret ja Nordenskiöld pakkaus, joka sisältää sekä Suomen että Grönlannin pienoissarkit leimaamattomina.

Postimuseossa oli lokakuussa ruotsalaisen tohtori Fred Goldbergin kokoama pieni näyttely Nordenskiöldin suvusta. A. E. Nordenskiöldistä on esillä useita tauluja, jotka kertovat hänen sukutaustastaan, perheestään sekä tieteen ja eri tutkimusmatkojen saavutuksista. Nordenskiöld teki Grönlantiin kaksi tutkimusmatkaa: 1870 ja 1883.

Suomalaisia postimerkkejä on kaksi ja Grönlannin postimerkkejä on kolme. Suomalaisissa postimerkeissä on Adolf Erik Nordenskiöldin muotokuva, jonka on ottanut Louis Palander Koillisväyläpurjehduksen aikana. *Sofia*-laiva on toisessa kotimaisessa postimerkkissä. *Sofia*-laivalla A. E. Nordenskiöld teki tutkimusmatkoja sekä Huippuvuorille että Grönlantiin. *Sofia*-laivaa (aikaisemmin *Sophia*) oli käytetty myös ympärivuotisessa postin kuljetuksessa Ruotsin rannikolla. Laivalla A. E. Nordenskiöld saavutti ennätysten pohjoisimpaan käyneenä laivana. Vuosi 1883 postimerkissä liittyy *Sofia*-laivan A. E. Nordenskiöldin Grönlannin tutkimusmatkaan, joka oli hänen viimeinen retkensä napaseuduille.

Postimerkit ovat pienoissarkissa, jonka kuvan on suunnitellut ja kaivertanut grönlantilainen taitelija Martin Mörk. A. E. Nordenskiöldin merkin koko on 28,84 x 33,44 mm. ja *Sofia*-laiva-merkin koko on 57,68 x 33,44 mm. Postimerkkejä on painettu 300 000 pienoissarkkia. Painomenetelmän tiedot: 4 värioffset + kaiverus. Ensipäivän kuoressa on kuvattuna kartta, johon A. E. Nordenskiöldin matkat on merkitty punaisella katkoviivalla. Ensipäivän leimaa koristaa A. E. Nordenskiöldin nimikirjoitus. —

ANNA-MAIJA PIETILÄ, kirjastonhoitaja

Ylikirjastonhoitaja Kai Ekholm ja Kansallisen digitointikeskuksen – Mikrokuvaus- ja konservointilaitoksen johtaja Majlis Bremer-Laamanen seurasivat Helsingin yliopiston rehtorin Thomas Wilhelmssonin vihkimispuhetta automaattiskannerin vihkimistilaisuudessa 11.11.2008. Massadigitoinnin pohjaa luova skanneri saatiin Mikkeliin ensimmäisenä pohjoismaissa.

Kansalliskirjaston henkilökunta teki opintomatkan 14.10. Mikkeliin kirjaston Mikrokuvaus ja konservointilaitokselle, joka nykyisin on myös Kansallinen digitointikeskus. Konservointia esittelee Heidi Törrönen ja työhön keskittyneinä Riikka Kupias ja Emmi Heinonen.

Charmigt småtryck

Jos joku vielä epäilee pienpainatteiden suurta merkitystä oman aikansa kulttuurin kuvastajana ja tutkimuksen lähdeaineistona, niin tässä Magnus Londenin punnittua puhetta kolmen vuoden takaa (Hbl 15.12.2005):

Univeritetsbiblioteket bjuder alltså denna gång på småtryck, från 1810 till 1944. Det betyder prislistor, annonser, företagskataloger och oändligt mycket annat smått och gott. I elektronisk format, med sökfunktioner och katalogiserade, på finska-svenska-engelska. Inget snack om saken. Kulturgärning. Än en gång. - - - Men den här gången finns det kanske någon därute som muttrar. Muttrar att varför ska ett bibliotek syssla med att digitalisera urgamla reklamer och prislistor. Låt företagen sköta det själva, eller låt alltsammans falla i glömsaka!

Det är förstås struntprat. Alla som bläddrat i gamla tidningar vet att reklamtryck och annonser – främst som en spegel av tidsandan – är lika intressanta, roliga och informativa som det skrivna ordet. Och alla dessa tappra alternativt mislyckande småföretagare,

sedan länge försvunna och glömda också i den egna släkten, kan plötsligt väckas till liv igen. Var det inte så att morfarsmorfar hade en cykelverkstad? Hade inte farsmor en pensionat i Kolttaköngäs? - - - Historien finns där ute, bara tjugo tangentslag borta. Skriv in <http://digi.kansalliskirjasto/helsinki.fi> □

Bokmalar

Varför samlar folk böcker? Nationalbiblioteket ägnar sommarhalvåret åt "Böcker som passion – boksamlare från 1600-talet till vår tid". Det är en fascinerande värld som vitrinerna i landets vackraste rum, Kupolsalen, öppnar.

Bo Lönnqvist
Hufvudstadsbladet 27.7.2008

10 vuotta elämänpidenystä —

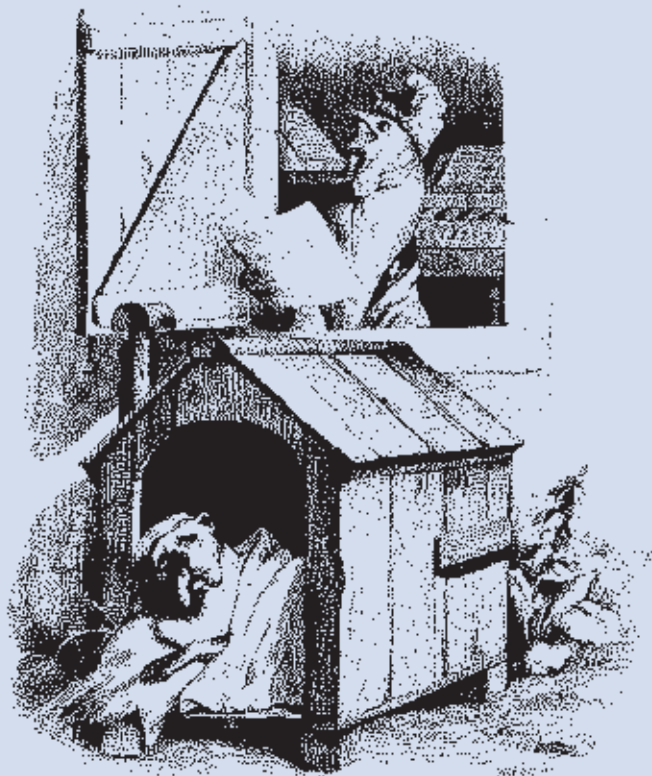
TIEDÄTTE kokemuksesta, että määrät jalat matkaansaatavat kaiken pahan. Vilustuminen, keuhkotauti, hermostuneisuus — siinä muutamia elämän katkeria puolia, jotka tekevät koko maailman epämiellyttäväksi. Pieni syy, suuret seuraukset.

On yksi yksinkertainen keino — pitääkää jalat kuivina. Käyttäkää kumijalkineita.

Muistakaa amerikkalaisten miesten mielillause: „Jos voit pitää jalkasi työssä kuivina, pitenee ikäsi kymmenellä vuodella.“

Tiinan triviitit

1. Ainakin seitsemän kaupunkia väittää olevansa kreikkalaisen eepin runoilija Homeroksen synnyinkaupunkeja. Hänen arvellaan myös syntyneen niinkin erilaisina ajankohtina kuin 1159 eKr., 1102 eKr., 1044 eKr., 830 eKr. tai 685 eKr.
2. Kun Leonardo Da Vinci oli nuori poika, hän piirsi kuvan kauheasta hirviöstä ja asetti sen kotinsa ikkunan viereen, yllättäkseen sillä isänsä. Kun isä näki kuvan, hän uskoi sen olevan todellinen ja alkoi puolustaa perhettään, kunnes poika näytti hänelle että se olikin vain kuva. Da Vincin isä laittoi hänet tämän jälkeen taideluokkaan.
3. Uskonnolliset kirjat olivat Englannissa julkaistuista teoksista 2 suhteen 1 enemmistössä vielä vuonna 1870. Kuusitoista vuotta myöhemmin, romaanit ohittivat uskonnolliset teokset määrällisesti.
4. Samuel Langhorne Clemens ei ollut ensimmäinen henkilö joka käytti kynäilijänimeä *Mark Twain*. Ensimmäisenä tätä pseudonyymiä käytti Isaiah Sellers, joka kirjoitti lehtiartikkeleita ja oli työkseen Mississippi joella toimiva luotsi.
5. Emily Dickinsonin runoista ainoastaan seitsemän julkaistiin hänen elinaikanaan.
6. Rudyard Kipling sai potkut reportterin hommistaan *San Francisco Examiner*-lehdessä. Hänen erottamiskirjeessään väitetään lukeneen, ”olen pahoillani herra Kipling, mutta te vain nyt ette tiedä kuinka englannin kieltä käytetään. Tämä ei ole mikään amatöörikirjoittajien lastentarha.”
7. Ensimmäinen sarjakuva oli nimeltään *The Yellow Kid* (keltainen ipana), jota julkaistiin *New York World*-lehdessä vuonna 1896. Sarjakuvan piirtäjän nimi oli W. R. Hearst.

Grandville: Scènes de la vie privé publique des animaux. Paris 1842

NÄYTTELYT

ROTUNDASSA

14.11.2008–14.2.2009

*Suomi ja Latvia –
kulttuuriyhteyksiä kautta aikojen*

Yhteistyössä Latvian Akateemisen kirjaston kanssa.

Näyttely kuuluu Latvian tasavallan 90-vuotisjuhluvuo-
den tapahtumiin Suomessa.

KANSALLISKIRJASTON GALLERIASSA

24.11.2008–14.2.2009

Kansalliskirjaston Lettonica-kokoelma

Latviankielistä kirjallisuutta vuosilta
1828–1917.

Näyttelyn suunnittelu: Fil.tri Marjo Mela ja
Rozenals-seuran toiminnanjohtaja Riikka
Pirttikangas.

KAHVILASSA

13.12. saakka

*Aavan meren tuolla puolen...
Toivelaulukirjoja ja levytähtiä*

Näyttelyn suunnittelu: Esko Rahikainen.
Yhteistyössä: F-Kustannus Oy.

18.12.2008–7.3.2009

Darwiniana – Lajien synty ja kumppanit

Näyttelyn suunnittelu: prof. Anto Leikola

Näyttelyn esittely 8.1. klo 15:

prof. Anto Leikola

Näyttely liittyy Tieteen päivien 2009 teemaan.

Näyttelyt avoinna: ma-pe 9-20, la 9-16

KIERTONÄYTTELYJÄ

Mikael Agricola.

Mikael Agricolan elämä ja teokset. 2007.

ABC.

Agricolan Abc-kiriasta nykyaapisiin. 2002.

J. V. Snellman – eurooppalainen ajattelija. 2006.

Lisätietoa: www.kansalliskirjasto.fi

Tilaukset: Sisko Vuorikari, puh. (09) 191 22671,
sisko.vuorikari@helsinki.fi

VERKKONÄYTTELYJÄ

Nuolenpäistä aakkosiin

Ammi ja Toivo – multimediateos Alma ja Toivo

Kuulan elämästä

Kiehtova kirja. Kirjahistoriallinen verkkoteos

www.kansalliskirjasto.fi

KONSERTIT

JOULUKONSERTTI

Sunnuntaina 14.12. klo 16 Kupolialisissa

Länsi-Helsingin Kamariorkesteri

Johtaa Olli Vartiainen

Yhteistyössä Länsi-Helsingin musiikkiopiston
kanssa.

Näyttelyihin, konsertteihin ja luennoille

vapaa pääsy.

Lisätietoja näyttelyistä ja tapahtumista:

Kulttuurikoordinaattori Inkeri Pitkäranta, tel.

(09) 191 22738 inkeri.pitkaranta@helsinki.fi

Näyttelyiden opasvaraukset:

Sisko Vuorikari, puh. (09) 191 22671

sisko.vuorikari@helsinki.fi

KANSALLISKIRJASTO

Unioninkatu 36, 00170 Helsinki

Kippari-kvartetti oli 1950-luvulla suosionsa huipulla. Kuvassa Teijo Joutsela, Eero Väre, Kauko Käyhkö ja Auvo Nuotio. Pianon ääressä George de Godzinsky. "Aavan meren tuolla puolen. Toivelauluja ja levytäähtiä" -kahvila-näyttely 13.12. asti.

Taiteiden yön 22.8. yhteislaulutilaisuus Kansalliskirjastossa veti jälleen salin täyteen. Ajopuut säestivät ja laulattivat. Laulujen lomassa kerrottiin kirjaston musiikkipalveluista ja -kokoelmista.

**AGRICOLASTA AKU ANKKAAN.
Kaikki tallella kansalliskokoelmassa!
FRÅN AGRICOLA TILL KALLE ANKA.
Allt finns i nationalsamlingen!
FROM AGRICOLA TO DONALD DUCK.
Finding it all in the National Collection!**

25,-

Kansalliskirjaston Gallerian julkaisuja 10
Nationalbibliotekets galleri: publication nr 10
National Library Gallery Publication 10
Toimittajat/Redaktörer/Editors:
Inkeri Pitkäranta, Esko Rahikainen, Harri Ahonen
192 sivua, nidottu.
ISBN 978-952-10-3879-2

**Muistiin painettua –
Kansalliskirjaston kulttuuritaiteita**

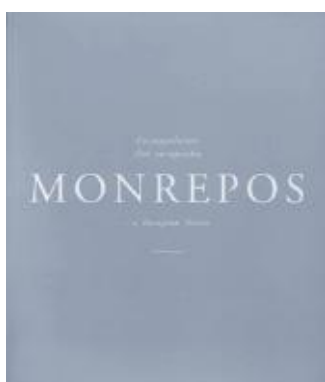
50,-

*Tryckt i minnet – Kulturskatter i Finlands nationalbibliotek
Printed in the Memory – Literary Treasures
in the National Library of Finland*
Toimittajat, Redaktörer, Editors: Leena Pärssinen, Esko Rahikainen
208 sivua, sidottu.

Eurooppalainen Monrepos

23,-

Det europeiska Monrepos / Monrepos – a european haven
Näyttelyluettelo, Utställningskatalog, Exhibition catalogue
Toimittajat, Redaktörer, Editors: Sirkka Havu, Inkeri Pitkäranta.
206 sivua, nidottu.

**shh. suomalainen
underground,
den finländska
undergrounden**

21,-

Kansalliskirjaston Gallerian
julkaisuja nro 9
Toimittaja: Inkeri Pitkäranta.
168 sivua, nidottu.

Myynti ja tilaukset:

Teoksia voi ostaa kirjaston myyntipisteestä (Unioninkatu 36)
tai sitä voi tilata osoitteesta: kansalliskirjasto / Hallintopalvelut
PL 15, 00014 Helsingin yliopisto, puh. 191 22671, fax 191 22581
sähköposti: huk-julkaisumyynti@helsinki.fi
Teoksia voi ostaa myös kaikista hyvin varustetuista kirjakaupoista.